O płata pocztowa uiszczona ryczałtem
NAJER FOLKSBLAT

פרייז 15 גראשען

היינט 10 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 268 | Łódź, Sroda, 21 Listopada 1934 r. | צוועלפטער יאהרגאנג | לאדז, מיטוואך, יד כסלו תרצ״ה | № 268

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

ווירטשאפטליכע אקציע פאר פוילישע יודען

האט באשלאסען אנצוהויבען דער ועד הקהלות אין ענגלאנד

לאנדאן, 20 (יט״א טעלעגראפיש)

אויף דער לעצטער זיצונג פון ועד הקהלות איז דעבאטירט געווארען איבער דער לאגע פון די יודען אין פוילען. ס׳איז אריינגעטראגען געווארען א פארשלאג צו עפענען א זאמעל-אקציע א חוץ פאר די דייטשע יודען — אויך פאר די יודען אין פוילען.

נעוויל לאסקי האט דערביי געהאלטען א שארפע רעדע וועגען דער ווירטשאפטליכער לאגע פון די יודען אין פוילען.

און ס׳איז באשלאסען געווארען אנצוהויבען אן אקציע פאר ווירטשאפטליכע הילף פאר די דייטשע יודען און פאר די יודען אין פוילען.

היטלעריסטען האבען געזיגט

ביי די קאמונאלע וואהלען אין דאנציג

דאנציג, 20 (ספ. טעל.)

די קאמונאלע וואהלען אין דאנציג האבען געבראכט א גרויסען זיג דער נאציאנאל-סאציא-ליסטישער פארטיי, וועלכע האט פערגרעסערט איהר בעזיץ פון 50 ביז 85.

נחום גאלדמאן אין גענף

גענף, 20 (יט״א טעלעגראפיש)

אין שייכות מיט דער סטטוס פון פעלקער-בונד וועגען דער סאאר-פראגע, איז קיין גענף גע-קומען ד״ר גאלדמאן, וועלכער פאהרט שפעטער אפ קיין ארץ-ישראל. איהם וועט פערטרעטען יצפרויקין.

געשטארבען דער האלענדישער רב הכולל

אמסטערדאם, 20 (יט״א טעלעגראפיש)

אין עלטער פון 72 יאהר איז געשטארבען דער רב הכולל אברהם אונדערוויזער.

שרעקליכע לאגע פון די פערסישע יודען

יודישע אגענץ בעשטימט צוגאב-סערטיפיקאטען

ירושלים, 20 (יט״א טעלעגראפיש)

די יודישע אגענץ האט דערהאלטען ער-שיטערענדע בעריכטען וועגען דער לאגע פון יודען אין פערסיען. בעזונדערס פון די 200 יודישע משפחות אין בוכארא. די יודישע אגענץ האט דעריבער בעשטימט א חוץ די שוין בע-שטימטע צאהל סערטיפיקאטען — א צוגאב פון 25 סערטיפיקאטען.

אונזיכערע לאגע אויפ׳ן ווייטען מזרח

יאפאן גרייט זיך אנצופאלען אויף סאוויעט-רוסלאנד

לאנדאן, 20 (ספ טעל.)

דער ספעציעלער קארעספאנדענט פון „מאר-נינג פאסט“, וועלכער האט געמאכט א רייזע איבער סיביר ערקלערט, אז צווישען אירקוטסק און כאבא-ראווסק, האט ער געזעהען מלחמה-צוגרייטונג. געג. בליכער דער הויפט-אנפיהרער פון סאוויעטישען מיליטער אויפ׳ן ווייטען מזרח איז ערשט צוריקגע-קומען פון אן׳אינספעקציע-רייזע און גרייט זיך אפצושלאגען אן׳עווענטועלען אנגריף.

ריגא, 20 (ספ. טעל.)

די לעצטע טעג אלארמירען די סאוויעטישע רעגירונגס קרייזען צוליב די פערשטארקטע יאפא-נישע מיליטער-אקציע אין מאנגאליען און אין מערב-כינע.

אנטי-יודישע עקסצעסן אין וועסטפאליען

נאציס שלאגען מערדערליך יודישע דורכגעהער

בערלין, 20 (יט״א טעלעגראפיש)

אין וועסטפאליען זענען פארגעקומען אנטי יודישע עקסצעסען, אין לידערמאסבורג זענען שטורמיסטען אנגעפאלען אויף יודען און זיי מערדערליך צושלאגען, צווישען די צושלאגענע געפינט זיך אויך א 80 יעהריגער יודישער זקן. די כוליגאנעס האבען זיך אריינגעריסען אין יודישע געשעפטען און געשלאגען די אנוועזענדע יודישע קונים.

אויסלענדער אין פראנקרייך

וועלען נישט בעקומען קיין ארבייט

פאריז, 20 (ספ. טעל.)

דער מיניסטארען ראט האט אנגענומען א גאנצע רייה שטרענגע פארשריפטען געגען אויסלענדישע ארבייט. קיין שום פרעמדער ארבייטער וועט נישט בעקומען קיין ארבייטס קאנטראקט. די ארבייטס קאנטראקטען פון אלטע ארבייטער וועלען רעווידירט ווערען:

מאטושקא פערמשפט צום טויט

בודאפעשט, 20 (ספ. טעל.)

דאס געריכט האט היינט ארויסגעטראגען דעם אורטייל געגען סילוועסטער מאטושקא פאר בעוואוסטזיניג ברענגען צו א באהן-קאטאסטראפע, בעת וועלכע ס׳זענען אומגעקומען 22 מענשען. מאטושקא איז פערמשפט געווארען צום טויט.

שטורם אויפ׳ן שטילען אקעאן

ניו-יארק, 20 (ספ. טעל.) ביי די ברעגעס פון שטילען אקעאן האט געבושעוועט א געוואלדיגער שטורם ווינד. אין סאן פראנציסקא און לאס אנדושעלאס זענען אומגעקומען 14 פערזאן.

רעגירונג נעמט אן מיטלען

נישט צו דערלאזען מעהר צו קיין שפעקולאציעס אויף דער בערזע

ווארשא, 20 (טעלעפאניש)

אין צוזאמענהאנג מיט די לעצטע געשעהע-נישען, וועלכע זענען ערשט נישט לאנג פארגעקו-מען אויף דער ווארש. בערזע, האבען די רעגירונגס-פאקטארען בעשלאסען צו ווידמען מעהר אויפ-מערקזא מקייט די בערזען-קוליסען. אין די דאזיגע קרייזען בעטאנט מען. אז די אבליגאציעס פון דער סטאביליזאציע-הלוואה, וועלכע זענען בעת דער עמיסיע בעשטימט געווארען, אז זיי זאלען לאקירט ווערען אין אויסלאנד, האבען מיט דער צייט אהערגעוואנדערט קיין פוילען אין א בעדייטענדער צאהל, אזוי אז אין פוילען געפינען זיך איצט 43 פראצענט פון די דאזיגע אבליגאציעס.

אין לאנד זענען אויף א קינסטליכען אופן געמאכט געווארען טראנזאקציעס מיט דער סטאבי-ליזאציע-הלוואה, טראנזאקציעס, וועלכע ענטשפרע-כען נישט די געזונדע בערזען-בעציהונגען. גאנץ אפט האט מען לאמבארדירט די דאזיגע אבליגא-ציעס און פארן בעקומענעם געלד האט מען געקויפט ווייטערדיגע אבליגאציעס פון דער דאזיגער הלוואה. דאס האט געמוזט ברענגען דערצו, אז דער קורס אויף דער ווארשאווער בערזע האט זיך איינגעבראכען. אין א געוויסער מאס האט אויף די דאזיגע קראנקע בערזען-בעציהונגען געהאט א ווירקונג די ערליבענישען וועלכע דאס פינאנץ-מיניסטעריום האט ארויסגעגעבען אויף צו ברענגען די אבליגאציעס פון אמעריקא קיין פוילען. ס׳זענען פאלש די קלאנגען, אז ס׳איז פערהאן א פראיעקט אבצושטעמפלען די סטאביליזאציע-אבליגאציעס. די רעגירונג נעמט אבער אן אנדערע מיטלען, וועלכע זאלען אונמעגליך מאכען, אז די לעצטע געשעהענישען אויף דער ווארשאווער בערזע זאלען זיך איבערחזרן. ס׳איז נישט אויסגעשלאסען, אז ס׳וועט איינגעפיהרט ווערען צו דעם צוועק א ספעציעלער שטייער פאר בערזען-שפילער, וועלכע מאכען טראנזאקציעס מיט דער סטאביליזאציע-הלוואה.

אין איזאלאציע-לאגער קיין בערעזא

ווארשא, 20 (טעלעפאניש)

אויפ׳ן בעפעהל פון אויספארשונגס-ריכטער איז ארויסגעשיקט געווארען אין איזאלאציע-לאגער קיין בערעזא דער סטודענט פון ווארשע-ווער אוניווערזיטעט טאדעאוש לעמישעווסקי פאר געהערען צו דעם אונלעגאלען „אבוז נאראדאווי“ צוזאמען מיט איהם איז ארויסגעשיקט געווארען דער קאמוניסט לייב פעלדבלום פאר טעראריסטי-שער טעטיגקייט.

א הויפט-רב פאר לאדז

פערטרויליכע זיצונג אין לאקאל פון דער קהלה

דעפ. הרב לעווין ווערט לאדזער רב

ווי בעקאנט איז אין ביודזשעט פון דער יודי-שער קהלה אויפן יאהר 1934 אריינגעשטעלט גע-ווארען א סומע פון 36 טויזענד זלאטעס אויף אויפצונעהמען דריי נייע רבנים. ביז איצט איז נישט פארגעקומען קיין קאנקורס אויף די דאזיגע נייע רבנים און דער ענין איז געבליבען הענגען אין די לופטען. זעהט אויס אז די לאדזער קהל-פערזאָרגער האבען איצט גענומען באכגעהן דעם ביישפיל פון די יידישע ווארשעווער חברים אין די פראגע וועגען די דאזיגע דריי נייע רבנים און ווילען געוואהרען אק-טועל.

אמת, די אויפזיכטס-מאכט האט נישט געשטראכען די פאזיציע פון 36 טויזענד זלאטעס, אויף די 3 נייע רבנים, ס׳איז אבער דערביי געווען אן אנדער שטערונג. די פארשפעטע וועגע׳ אויפנעהמען מורה הוראות זאגען בפירוש, אז יעדער נייער מורה הוראה מוז בעשטעטיגט ווערען דורך דעם הויפט-רב פון שטאט. היות ווי אין לאדז איז נישט פאראן קיין הויפט-רב וועלען די עווענטועלע מורה-הוראות נישט קענען בעשטעטיגט ווערען.

ווי בעקאנט האט די מעהרהייט אין דער קהלה די „אגודה“-פראקציע שוין געהאט אפילו אנגעצייכנט די קאנדידאטען אויף די דריי פאסטענס, דאס זענען געווען: דעם גערער רבינס א ברודער ר׳ בחמיהלע. דער סאמפאלנער רב און עזיבעטוקער ר׳ אליעזר איטשע מייזעל.

די אגודה-פראקציע האט אנגעהויבען צו הער-קוטשען דאס קהלה-פרעזידיום אז די רבנים זאלען אנגאזשירט ווערען. בעזונדערס האט זיך גע-האנדעלט וועגען ר׳ בחמיהלען, ס׳איז אבער נישט געווען קיין עצה, ווייל דעפ. מינצבערג האט פארגע-לעגט צו אנגאזשירען ר׳ בחמיהלען, וועלכער זאל דערוויל בעהמען געהאלט אזוי ווי אלע נישט עטא-טאטע מורה-הוראות דורך דער קאסע פון דער סא-ציאלער הילפס-קאמיסיע, ר׳ בחמיהלע האט דעריף נישט געוואלט איינגעהן, דעריבער און סתם צוליב כשרות און ראבינאט-צוועקען איז ענטשטאנען דער פראיעקט פון תיכף אנגאזשירען א הויפט-רב פאר לאדז.

אין צוזאמענהאנג דערמיט זענען פארגעקומען א גאנצע רייה בעראטונגען אין דער אגודה, די גרעסטע מעהרהייט האט זיך ארויסגעזאגט דער-פאר, אז מען זאל גלייך אנגאזשירען א הויפט-רב פאר לאדז. איינע פון די הויפט-מאטיווען דערצו איז אויך געווען, אז היות ווי דער איינציגסטער פאסענ-דער קאנדידאט אויפן לאדזער כסא הרבנות איז דער רישער רב דעפ. לעווין און דער דאזיגער קאנ-דידאט דארף א ליאדע חודש אנגאזשירט ווערען קיין ווארשא, דארף זיך לאדז צואיילען און דעם דא-זיגען קאנדידאט צונעהמען פאר זיך, לויט דער דעה פון דער מעהרהייט אין דער אגודה מוז אין לאדז אנגאזשירט ווערען א רב אין פערלויף פון די סאמע קורצסטער צייט.

נאך דעם ווי די מעהרהייט פון דער „אגודה“ האט זיך ארויסגעזאגט פאר דער דאזיגער קאנ-צעפציע, האט מען אנגעהויבען צו טאפען דעם דופק ביי אנדערע רעליגיעזע גרופען אין שטאט, צו דעם צוועק איז פארגעקומען אין אוונט פאר-געקומען אין לאקאל פון דער לאדזער קהלה א פערטרויליכע בעראטונג וועגען דער דאזיגער פראגע מצד דער „אגודה“ זענען אויף דער בעראטונג געווען: וויצע-פרעזעס בערגער, פרעזעס פון קהלה ראט ליבערמאן, ר׳ בינם לעווין, א. קאפלאן, און פרנס פרידענטאן. פון אנדערע ריכטונגען זענען גע-רופען געווארען די ה״ה: ב. רוס, מ. קראסוצקי, ר׳ שמחה אפעלבוים, און דער מזרחיסט וואלף זילבער-שטיין, דעם פארזיץ האט געפיהרט וויצע-פרעזעס בערגער. ער האט אנגעוויזען אויף דער נויטיגקייט פון אנגאזשירען א הויפט-רב אין לאדז, דאס איז נויטיג צוליב די ענינים כשרות און צוליב די פער-העלטענישען אין ראבינאט און בכלל צוליב דעם אוי-טאריטעט פון דער שטאט.

די נישט-„אגודה“-אנוועזענדע האבען נישט גע-טיילט די מיינונג פון די אגודה-פאַרשטעהער, קיי-נער פון זיי איז אבער אין פרינציפ נישט ארויס-געטרעטען געגען דעם עצם געדאנק פון אנגאזשי-רען א הויפט-רב פאר לאדז.

ווי ס׳זעהט אלזא אויס, וועט גאר אינגיכען קיין לאדז אנגאזשירט ווערען א הויפט-רב, דער איינציגסטער קאנדידאט פון דער „אגודה“ איז הרב לעווין.

ס׳איז כאראקטעריסטיש, אז דעפ. מינצבערג איז אויף דער דאזיגער בעראטונג נישט געווען וואס מען טייטשט אויס, אז דעפ. מינצבערג איז נישט איינשטימיג מיט דער מיינונג אז מ׳דארף שוין אין איצטיגען מאמענט אנגאזשירען א הויפט-רב פאר לאדז.

אינטערנאציאנ. ארבייטער=קאנפערענץ
צו פערשטארקען דעם באיקאט געגען דייטשלאנד

לאנדאן, 20 (ספ. טעל.)
דעם 26 און 27 נאוועמבער וועט פארקומען אין צענטראל-האל אין וועסטמינסטער אן אינטערנאציאנאלע קאנפערענץ פון ארבייטער-ארגאניזאציעס, כדי צו באטראכטען די פראגע וועגען פערשטארקען דעם באיקאט נעגען דייטשלאנד. אין דער קאנפערענץ וועלען אויך אנטיילנעהמען פארשטעהער פון די הויפט-ראטען פון די ענגלישע פראפעסיאנעלע פעראיינען און לייבאר=פארטיי. א טעטיגע ראל וועלען אין דער קאנפערענץ שפילען די יודישע ארגאניזאציעס.

אראבישע דאקטוירים ווילען נישט צולאזען קיין יודען צו פראקטיק

ירושלים, 20 (ספ. טעל.)
דער פערבאנד פון די אראבישע דאקטוירים האט איבערגעגעבען דעם הויך-קאמיסאר א מעמאריאל, אין וועלכער ס'ווערט פערלאנגט נישט ארויסצוגעבען קיין ערלויבניש אויף פראקטיק די יודישע דאקטוירים, וועלכע קומען קיין ארץ-ישראל.

מ'ור וועלען טרינקען בולגארישען וויין...

ווארשא, 20 (ספ. טעל.)
צווישען דער פוילישער מיט דער בולגארישער רעגירונג ווערען געפיהרט אונטערהאנדלונגען וועגען א סחורות-אויסטויש אין די ראהמען פון קאמפענסאציע-האנדעל. פוילען זאל בעקומען א מיליאן ליטער בולגארישען וויין, בולגאריען זאל אפנעהמען אין פוילען די ענטשפרעכענדע צאהל באהן-שינעס.

געעפענט די סעסיע פון פעלקער-ליגע
בעעהרט דעם אנדענק פון יוגאסלאווישען קעניג און מין. בארטו

גענף, 20 (ספ. טעל.)
הייגט האט זיך געעפענט די אויסערגעוועהנליכע סעסיע פון דער פעלקער ליגע. דער פארזיצער פון ראט, מינ. בענעש האט בעעהרט דעם אנדענק פון יוגאסלאווישען קעניג און מינ. בארטו. אלס פארזיצער פון דער סעסיע איז געוועהלט געווארען דער מעקסיקאנער קאסטילא נאזער.

פאריז, 20 (ספ. טעל.)
דער יוגאסלאווישער מעמאריאל צו דער פעלקער ליגע וועגען דער אינטערנאציאנאלער פעראנטווארטליכקייט פארן מארד אין מארסייל האט ארויסגערופען א גרויסע סענסאציע אין גענף. די פראגע אינטערעסירט נאך מעהר ווי דער פלע ביסציט אין סאאר געביט. מ'ווייסט נאך נישט, צי די פעלקער ליגע וועט גלייך צוטרעטען צו דער דיסקוסיע וועגען דער דאזיגער פראגע אדער עס וועט צו דעם צוועק צונויפגערופען ווערען אן אויסערגעוועהנליכע סעסיע.

גענף, 20 (ספ. טעל.)
דער מיניסטער לאוואל איז הייגט אינדערפרי אנגעקומען קיין גענף.

דייטשלאנד בעוואפענט זיך
מ'בויט נייע אמוניציע-פאבריקען

לאנדאן, 20 (ספ. טעל.)
לויט אינפארמאציעס פון דער ענגלישער פרעסע ארבייט איצט אנ'ארמעע פון 6 טויזענד ארבייטער אין דער דייטשער שטאט האנאווער איבער דער פאבריקאציע פון נייע דייטשע אעראפלאנען. די ארבייטער געפינען זיך אונטער דער אויפזיכט פון דעטעקטיווען. ס'קומען אויך פאר איבונגען מיט באמבען-עראפלאנען.

אין מינכען ווערט איצט געבויט א גרויסער פליה-פלאץ. דאס זעלבע אין שטוטגארט. נעבען לובעק האט קרופס פאבריק איינגעקויפט נייע שטחים וואו ס'וועלען געבויט ווערען נייע אמוניציע-פאבריקען.

דער רעפערענט פון פראנצויזישען בודזשעט האט ערקלעהרט, אז צוליב די דאזיגע דייטשע בעוואפנונגען מוז פראנקרייך אסיגנירען גרויסע סומען אויף אייגענער פערטעסטיגונג.

פאמאראנצען היטלער

לאנדאן, 20 ספ. טעל.)
אויפ'ן לאנדאנער מארק איז אנגעקומען פון שפאניען א טראנספארט פון 40 טויזענד פאמעראנצען, וועלכע זענען געווען איינגעוויקעלט אין פאפירלעך מיט היטלערס בילד.

די לאנדאנער בעפעלקערונג האט נישט געוואלט קויפען די פאמעראנצען, אזוי, אז מ'האט זיי געמוזט איבערפאקען.

געכאפט דעם לאנג-געזוכטען באנדיט מאטשוגא

לעמבערג, 20 (ספ. טעל.)
הייגט אין דערפריה האט מען אין דארף גוויזדאר ארעסטירט דעם בעקאנטען באנדיט וולאדיסלאוו מאטשוגא, וועלכער האט אויפ'ן געוויסען פיל רויבערייען און מארדען און וועלכען די פאליציי האט בשום אופן נישט געקענט כאפען. מאטשוגא איז געווען בעהאלטען אין א בודע פון א הונד ביי זיין פריינד מאטיקא. ביידע זענען געשמידטע אין קייטען געבראכט געווארען קיין לעמבערג.

Zarząd
ŁÓDZKIEGO SP. BANKU KOMERCYJNEGO
w Łodzi, z ogr. odp.

podaje do wiadomości, że dn. 25. listopada 1934 r. o godz. 6 p.p. odbędzie się w lokalu Spółdzielni, przy ul. Piotrkowskiej 26

Nadzwyczajne
Walne Zgromadzenie

członków, z nast. porządkiem dziennym:
1) zagajenie;
2) wybór przewodniczącego;
3) wybory uzupełniające do Rady nadzorczej i Zarządu;
4) zmiana § 7. Statutu;
5) wysokość najwyższego kredytu, jaki może być udzielony 1-mu członkowi.
6) ustalenie stosunku, w jakim ma pozostać suma przyznawanego kredytu do uiszczonych udziałów;
7) wolne wnioski.

די פערוואלטונג פון
LÓDZKIEGO SP. BANKU KOMERCYJNEGO
איז מודיע, אז דעם 25. נאוועמבער 1934, 6 אווענר, וועט אין קאאפעראטיוו=לאקאל, פיעטריקאווער 26, פארקומען די
אויסערגעוועהנליכע
אלגעמיינע פערזאמלונג
פון די מיטגלידער, מיט פאלגענדען סדר-היום:
1) ערעפנונג;
2) וואהלען פון א פארזיצער;
3) ערגענצונגס-וואהלען פון ראט און פערוואלטונג;
4) ענדערונג פון § 7 פון סטאטוט;
5) דער העכסטער קרעדיט, וואס קען ערטיילט ווערען א מיטגליד.
6) פעסטשטעלען די פראפארציע פון ערטיילען קרעדיט לויט די איינגעצאהלטע פייען;
7) פרייע פארשלאגען.

מיר דריקען אויס אונזער טיפסטען צער אונזער ליבען חבר
דוד לערערמאן
צוליב'ן טויט פון זיין
מוטער
חברים פון דער „יודישער באנדע“.

וויכטיג פאר מחותנים
נאר פאר 30 זל.
גיב איך אפ דעם זאל מיט מוזיק, קעלנער, קעכין, ליכט, טישטעכער, געפעסער, פלאטין, אלעס זעמטליכע, וואס עס איז נאר נויטיג צו א חתונה,
אין דעם שעהנעם זאל
פאלודניאווא 10
געדענקט, נאר 30 זל.
ד. פרידוואלד,
פאלודניאווא 10.

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריק איך אויס דעם ה' שמואל זאיאנץ און קינדער, צוליב דעם טויט פון אייער געליבטע פרוי און מוטער
מרים נ. ע.
זייט געטרייסט מיט המקום ינחם אתכם בתשאצ"ו
פישל פונק.

א הערצליכען מזל-טוב
ווינשען מיר דעם ה' בנימין מאנדראווסקי און פרוי צו דער פארלאבונג פון זייער זוהן אברהם זלמן מיט פרל. חיה ליבא ליטוואק און דעם יונגען פאר א גליקליכע צוקונפט.
פישל פונק און פרוי

Dr. med.
Haltrecht
ספעציאל-ארצט פאר הויט-און געשלעכטס קראנקהייטען
פיעטריקאווער 10, טעל. 245-21
עמפ אן פון 8—11 פריה און פון 1[30]—2[30] מיטאג און פון 5—9 אווענד.
זונטאג פון 10—1 בטאג.
אלע ארט אנאליזען.
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייז!
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל.

אויערן, נאז און האלז קליניק
מיט בעטען פון Dr.
Z. Rakowski
פיעטריקאווער 67, טעל. 127-81
נעהמט אן שטענדיגע קראנקע (צוויי אפעראציע א. ז. וו.) ווי אויך אמבולא טארישעס פון 11-1 און פון 5-8 אווענט.

ראטעוועט אייער געזונד
קראנקע אויף רופטורען (ברוך-קראנקהייטען)
ספעציעלע ארטאפעדישע הייל-גומי-באנדאזשען פון מיין מעטאדע העלפען ראדיקאל אונטער גאראנטיע אהן אפעראציעס פון אלע מינים ברוך-קראנקהייטען (רופטורען) אפילו די עלטעסטע און געפעהרליכסטע ביי מענער, פרויען און קינדער.

דאס אראפלאזען זיך פון מאגען און קישקעס בעזייטיג איך דורך פערלעגען ספעציעלע אינדיווידועל צוגעפאסטע בויך-באנדאזשען. אויף אויסגעקרימטע רוקען-ביין (הויקערס) ארטאפעדישע הייל-גארסעטן אויף ביינער-שווינדזוכט און אלע אנדערע פעהלערן ארטאפעדישע הייל-אפאראטען אויף פלאטפוס.

ספעציעלע איינלאגען לויט גיפס-מאדעלען, אויף זשילאסעס. - גומי-זאקן לויט מאס. קינסטליכע הענד און פיס

ספעציעלער אנשטאלט פאר הייל=ארטאפעדיע
Spec. Ortop. O. PETRYKIEWICZ אוים לעמבערג
לאדז, פיראמאוויטשא 9 (אלגינסקא
(פראנט פארטער), טעל. 09=177 נאהנט פון לאדזער פאבריקס-באהנהויף
בעמערקונג: דאס ערשיינען פון די קראנקע איזאונבעדינגט נויטיג.
- צאהלרייכע דאנקזאגונגען און דאנק=בריף.
(אין זגערזש אויף טלאמאצקא № 2 און № 4 אייגענע הייזער)

צענטר. יודישער האנדוו.-פערבאנד אין פוילען
עקספאזיטור אין לאדז, פיעטריקאווער 20.

אכטונג! יודישע צעכען!
הייגט, מיטוואך, ד. 21 נאוועמבער ה. י. פינקטליך 8.30 אווענט רופט דער צענטראלער יודישער האנדווערקער-פערבאנד אין פוילען, עקספאזיטור אין לאדז, ווי אויך די יודישע ראטמענער-קאלא ביי דער עקספאזיטור
א גרויסע פערזאמלונג
פון צעך-פרעזידיומס, וועלכע קומט פאר אין לאקאל פון בעקער-צעך, פילסודסקיעגא 57.
טאג-ארדנונג: 1) בעריכטען פון דער טעטיגקייט און דער האנדוו.-קאמער — י. פיאלקא. פערוואלטונגס-מיטגליד פון דער ה.-קאמער. ראטס. י. האנעמאן, י. שיינפעלד, דיאמענט, וואלכאוויטש. 2) וויכטיגע ארבייטען, 3) צוקונפט פון די יודישע האנדווערקער — רעפ. אדוו. י. ווייצמאן. די פערזאמלונג האט זעהר א וויכטיגע בעדייטונג. ס'דארפען אומבעדינגט זיך בעטייליגען אלע פרעזידיומס פון די יודישע צעכען.
צענטר. יודישער האנדוו.-פערבאנד אין פוילען,
עקספאזיטור אין לאדז,
יודישע ראטמענער-קאלא ביי דער עקספאזיטור.

די 1-טע און ביליגסטע קוועלע פון
רעשטען
אויף פאלטענס און אנציגער
פון די בעסטע ביליצער און טאמאשאווער סחורות, די מאדערנסטע מוסטערן, אין א גרויסען אויסוואהל, בעקומט מען נאר ביי
R. Szczęśliwy
לאדז, 5 נאוואמיעסקא 5
טעל. 156-09
געדענקט, פראנט 2 שטאק.
געדענקט, פראנט 2 שטאק.
געדענקט, פראנט 2 שטאק.

די נייע קאנסטיטוציע

ווערט אנגענומען ווערען נאך אויף דער איצטיגער סיים=סעסיע

װ א ר ש א, 20 (טעלעפאניש)

אין די פאליטישע קרייזען האלט מען, אז נאך אין פערלויף פון דער היינטיגע סעסיע פון סיים וועט ענטגילטיג אנגענומען ווערען די נייע קאנסטיטוציע. דער סענאט וועט מאכען אין פראיעקט פערשידענע אויסבעסערונגען און קודם־כל אין דעם פרט, אז דעם סענאט זאלען נישט וועהלען נאר די „פערדינסטפולע בירגער", געגען דעם האט זיך ארויסגעזאגט דער מארשאל פילסודסקי. צוויי דריטעל פון סענאט וועלען געוועהלט ווערען דורך דער בעפעלקערונג און איין דריטעל וועט נאמינירט ווערען דורכן מלוכה-פרעזידענט.

נאכדעם ווי די געוועהנליכע סעסיע פון סיים וועט געשלאסען ווערען נאכן אננעהמען די קאנסטיטוציע וועט אין חודש מאי צונויפגערופען ווערען אנ'אויסערגעוועהנליכע סעסיע וועלכע וועט אננעהמען די נייע וואהל=ארדינאציע. דאן וועט דער סיים פונאנדערגעלאזען ווערען, די נייע וואהלען וועלען פארקומען אין הערבסט 1935.

דער יודען=מערדער אייקע

בעשטימט געווארן אלס לייטער פון אלע קאנצענטראציע=לאגערן אין דייטשלאנד

ס א א ר ב ריק ע ן (יט"א) לויט די מעלדונגען פון דער דייטשער פרעסע איז דער לייטער פון דעם קאנצענטראציע-לאגער אין דאכאו אייקע בעשטימט געווארען אלס לייטער פון אלע קאנצענטראציע-לאגערן אין דייטשלאנד.

אין צוזאמענהאנג דערמיט שרייבט די היגע „דייטשע פרייהייט" צוו. אנד.: „דער דאכאוער קאנצענטראציע-לאגער, וואו אייקע האט געהערשט, האט זיך אויסגעצייכענט מיט די גרויזאמסטע פייניגונגען און מיט דער גרעסטער צאהל מארדען. עס זענען אויסגערעכענט געווארען העכער 50 ערמארדעטע אין דעם לאגער. בעזונדערס שרעקליך האט מען געפייניגט די „יודען-קאמפאניע", וואס איז בעשטאנען פון 60 יודען. פון די 12 יודען פון נירענבערג און פירט (שטרייכער'ס ווירקונגס-קרייז), וועלכע זענען געבראכט געווארען קיין דאכאו זענען 9 ערמארדעט געווארען און בלויז 2 האט מען בעפרייט. נאך איצט זיצען אין דאכוי'ער קאנצענטראציע-לאגער 60 יודען.

דער שטרייט וועגען שחיטות-עופות אין ניו=יארק נעמט אן שארפע פארמען

2 יודען דערהרגעט און 1 יוד שווער פערוואונדעט

נ י ו - י א ר ק, (יט"א) דער שטרייט וועגען שחיטות=עופות אין ניו-יארק, וועגען וואס די יט"א האט שוין מיטגעטיילט, האט אנגענומען זעהר שארפע פארמען. ביים אריינגאנג אין א ווארענהויז זענען דערשאסען געווארען אויף טויט 2 יודען. דער 30-יעהריגער אב־הם קאהען און דער 36=יעהריגער מאקס ליווינגסטאן. ביידע דערהרגעטע זענען געווען עופות-פליקער. חוצדעם איז שווער פערוואונדעט געווארען מיט 2 קוילען דער 28=יעהריגער עופות-הענדלער אירווינג בערנשטיין, וועלכען מען האט אין א שווערען צושטאנד אבגעפיהרט אין שפיטאל.

קאהענען האט די פאליציי זיינערצייט געזוכט אלס פערדעכטיגען אין אויספיהרען א מארד.

דער פארזיצער פון ועד-הכשרות הרב נחמן עבין האט ערקלערט, אז לויט זיין מיינונג האבען נישט די דאזיגע געשעהענישען קיין שום שייכות מיט דעם לעצטענס ארויסגעגעבענעם איסור, נאר זענען א רעזולטאט פון פערזענליכע חשבונות און קאנפליקטען.

דער ועד=הכשרות טיילט מיט, אז די אייגענטימער פון 72 פון 132 עופות-מערק אין ניו-יארק האבען שוין אונטערגעשריבען אפמאכען וועגען אננעהמען די רבנישע אויפזיכט. א שטארקע אפאזיציע געגען דעם איסור הערשט אין בראנקס, וואו 700 עופות-הענדלער האבען בעשלאסען זיך נישט אונטערווארפען די פאדערונג פון די רבנים.

ביי ראומאטישע ליידען

פאדאגרא, שמערצען פון די גלידער, קאפ - שמערצען און נערוועז - ליידען, גריפע און פערקיהלונגען געברויכט מען די טאבלעטקעס

Togal

רעג. — נ' 1364.

צו בעקומען אין אלע אפטייקען

אטענטאט אויפ'ן מיניסטער בענעש

האט געפלאנט א טעראריסטישע ארגאניזאציע

צ י ר י ך, 20 (ספ. טעל.)

די צייטונגען אין ניצא מעלדען, אז ס'איז ארעסטירט געווארען א פערדעכטיגער אויסלענדער וולאדיסלאוו קיס, וועלכער האט זיך לעגיטימירט מיט אנ'אונגארישען פאס. לויט „פטי זשורנאל" האט קיס געפלאנט אנ'אטענטאט אויפ'ן טשעכישען אויסערן-מיניסטער בענעש.

סעסיע פון לאנדראט פון דער רעכטער פועלי-ציון=יוגענד „פרייהייט"

װ א ר ש א. (יט"א) די טעג איז פארגעקומען אין ווארשא די דריטע סעסיע פון לאנד-אמט פונ'ם יוגענד-פערבאנד ביי די רעכטע פועלי-ציון „פרייהייט"

דער „פרייהייט"-פערבאנד, וועלכער איז ענטשטאנען פון דער פעראייניגונג פון די אמאליגע פערבאנדען י.פ.א.י און צ״ס יוגענד, האט אין די לעצטע יאהרען אדורכגעמאכט א בעדייטענדע ענטוויקלונג און געהערט היינט צו טאג צו די שטארקסטע יוגענד-ארגאניזאציעס פונ'ם ארבייטענדען א"י.

די לעצטע סעסיע פון לאנדראט, צו וועלכער עס זענען געקומען 110 דעלעגאטען פון אלע עקען פון לאנד, האט בעהאנדעלט א רייה וויכטיגע פראגען, וועלכע שטעהען אויפ'ן סדר=היום פון „פרייהייט" אין צוזאמענהאנג מיט איהר פאליטישער און חלוצישער טעטיגקייט. עס זענען אויסגעהערט געווארען רעפעראטען וועגען דער לאגע אין דער בעוועגונג, וועגען פראבלעמען פון סאציאליסטישען קאמף, וועגען די אויפגאבען אין דער תקופה פון ציוניסטישער פערווירקליכונג, וועגען קולטור-פראבלעמען א.א.

עס זענען אנגענומען געווארען בעשלוסען, וועלכע בעצוועקען אויסצובריי טערען און פערטיפען די פאליטישע און חלוצישע דערציהונגס=ארבייט פון „פרייהייט," ווי אויך א בעשלוס אדורכצופיהרען אין דער נאהענטסטער צייט א גרויסע ווערביר-אקציע פאר ארגאניזירען אין „פרייהייט" נייע 10 טויזענד יוגענדליכע.

צוליב דעם ראסען-שגעון

ווערט אין דייטשלאנד געשאפען א ספעציעלער בעאמטען=שטאב

ב ע ר ל י ן (יט"א) צוליב דער פעראָרדנונג, אז אלע שטורמיסטען מוזען צושטעלען בעווייזען פון זייער ארישער אפשטאמונג ביז דעם יאהר 1789, קענען זיך די קירכען-אמטען נישט אנ'עצה געבען מיט דער ריזיגער צאהל געפאדערטע אפשטאמונגס-בעשייניגונגען. אין הילע האט מען זיך אפילו געזעהען געצוואונגען צו גרינדען א ספעציעלען „רייכס-קירכליכען אמט צו פארשען די ארישע אפשטאמונג". דער רייכס-אינערן-מיניסטער האט איצט אויפגעקלערט, אז אנ'אויטאריטאטיווע בעשטעטיגונג צי די געגעבענע פערזאן איז פון ארישער אדער נישט-ארישער אפשטאמונג, קען ארויסגעבען בלויז דער עקספערט פאר ראסען-פארשונג ביים רייכס-אינערן-מיניסטעריום.

קלאנג-קינא-טעאטער

Zachęta

זגערזשער 26

היינט און פאלגענדע טעג!

דער לאנג ערווארטעטער פילם פון פוילישער פראדוקציע א. ג.

ליבע האט געצרן און שעצט

אין די הויפט-ראלען:

Z. Pogorzelska, E. Bodo, Walter

א. א.

אויסערן פראגראם: קלאנג-צוגאבע.

אנהויב פון די סעאנסען: שבת און יום-טוב 12 א זייגער. געוועהנליכע טעג 4 נאכמ.

ביי די יודען אין סאאר-לאנד, צווישען פחד און בטחון

(ספעציעלע קארעספאנדענץ)

די סאאר־פראגע שטעהט איצט אין מיטעלפונקט פון דער אייראפעאישער פאליטיק, אויב נישט פון דער גאנצער וועלט־פאליטיק. ביז דער ענטשיידונג פון ענדגילטיגען גורל פון געביט דורכן פעלקער־בונד (אדער ווי מען האט מורא, דורך געוואלד) נאך דעם פארשטעהענדען פלעביסציט זענען צוויי דאטעס פון גורל־בעשטימונג פאר'ן סאאר־געביט און פאר דער וועלט: דער טאג אין וועלכען דער פעלקער־בונד ראט וועט אננעהמען זיינע לעצטע בעשלוסען פאר דער אפשטימונג, און דער טאג פון דער אפשטימונג גופא (13־טען יאנואר 1935).

דער פעלקער־בונד דארף אט באלד דעצידירען וועגען די גאראנטיעס פון פערשידענסטער ארט אויפן פאל אויב דאס סאאר־געביט זאל צוריק צוגעגלידערט ווערען צו דייטשלאנד, צווישען די דאזיגע גאראנטיעס (אפשטימונגס־בעדינגונגען, פערשידענע פונקציאנערען, פערפליכטונגען וכדומה) זאל אויך פיגורירען די גאראנטיע פאר דער יודישער גלייכבערעכטיגונג אין סאאר־געביט. כידוע איז פון יודישער זייט (קאמיטעט פון יודישע דעלעגאציעס און ענגלישער ועד הקהלות) איבער־געגעבען געווארען דער סאאר־קאמיסיע פון פעלקערבונד א מעמאריאל, איבער וועלכען עס איז אויספיהרליך דיסקוטירט געווארען אין די אפיציעלע געשפרעכען מיט פראנקרייך און דייטשלאנד. דער פערשטארבענער פראנצויזישער אויסערן־מיניסטער בארטו האט נישט איבערגעלאזען קיין שום ספק וועגען דעם, אז ער וועט די פאדערונג וועגען אפהיטען אויף אלע פאלען די יודישע גלייכבערעכטיגונג מאכען פאר א „קאנדיציא סינע קווא נאן", פון דער פראנצויזישער האלטונג אין דער סאאר־פראגע. מען דארף אלזא אננעהמען, אז דער פעלקער־בונד וועט זיינע בעשלוסען אננעהמען אין זין פון די בערעכטיגטע האפנונגען וואס זענען געקומען צום אויסדרוק אין יודישען מעמאריאל.

ווי ווערט פון יודישער זייט אין סאאר־געביט אפגעשאצט די דאזיגע פאראויסגעזעהענע גאראנטיע פון פעלקער־בונד־ראט, אויב זי זאל אפילו אנערקענט ווערען מצד דייטשלאנד? אין האב וועגען דעם געשמועסט מיט פיל פיהרענדע, אבער אויך פשוטע דורכשניטס־יודען אין סאאר. צום דראסטישסטען, אין — ווי עס שיינט — צום טרעפליכסטען האט דעם מצב הענינים בעאורטיילט א געוויסער איינזשיניער; ער זאגט מיר: „ווען מען וועט מיר אוועקלייגען א טויטען פארן פלעביסציט אויף קורץ נאך איהם, וועט מיין אלמנה בעקומען א יורידישע סאטיספאקציע מצד דעם פלעביסציט־געריכט".

אט ווי די פאראויסגעזעהענע גאראנטיעס פארן שוץ פון דער בעדראהטער יודישער מינדערהייט.

אויב עס זאל אפילו ביי א דייטשען פלעביסציט־נצחון נישט איינגעפיהרט ווערען דער אריער־פאראגראף, (ווי למשל אין אויבערשלעזיען) האבען אבער די לאקאלע נאצי־גדולים טויזענד מיטלען אין האנט, כדי צו מאכען אומערטרעגליך דאס לעבען פון די יודען אין סאאר־געביט, באיקאט, פערהעצונג און טעראר וועלען בושעווען מיט גאנצען כוח און מען וועט זיך אוודאי אויך נישט אפשרעקען פאר פיזישער געוואלדטאטיגקייט, די נאציאנאל־סאציאליסטען האבען שוין געמאכט אלע הכנות דערצו. דער צוקונפטיגער קאמענדאנט פון קאנצענטראציע־לאגער איז שוין בעשטימט, וואס דאס בעווייזט ווייס מען שוין די יהודר פון דריטען רייך,

איבער די שאנסען פון פלעביסציט גייען זיך די נביאותן שטארק פונאנדער. בדרך־הכלל נעמט מען אן, אז די צאהל היטלער־געגנער וועט זיין פיל גרעסער ווי מען וואלט געקענט דערינגען פון דער רוישיגער, גאס־בעהערשענדער פראפאגאנדע פון די נאציס, וועט זי אבער זיין אזוי גרויס, אז דער סטאטוס־קווא זאל קענען איינגעהאלטען ווערען אהן הינדערשטאנד? און קודם כל: צי וועט פראנקרייך אין דעם פאל זיך האלטען ווייט פון יעדער שוועכלעכער נאכגיביגקייט? ווער קען פאראויסזאגען ווי עס וועט זיך אין יאנואר 1935 געשטאלטען די אלגעמיינע פאליטישע לאגע אין דער וועלט? לעבען מיר דאך אין צייט, ווען יעדער חודש ענדערט זיך די פאליטישע וועלט־סצענע, ווי וועט זיין די האלטונג פון ענגלאנד? און פון איטאליען? דאס זענען אלץ פראגען, וואס ביז יאנואר 1935 הענגט איבער זיי א גרויסער „תיקו".

צי וועט דייטשלאנד געבען די פון פעלקער־בונד פערלאנגטע גאראנטיעס? און אויב יא, צי וועט זיי דייטשלאנד רעספעקטירען? און אויב ווידער דייטשלאנד וועט איהרע פערפליכטונגען איבער־שרייטען, צי וועט דער פעלקער־בונד און די גרויס־מאכטען זיך גרייט מיט אלע מיטלען צו־יעבט־מאכען די וועלה אין צווינגען דייטשלאנד צו האלטען איהרע התחייבותן? די דאזיגע סקעפטישע און אונצופרידענע טענות הערט מען כמעט פון יעדען מויל אין סאאר־געביט, געוויס, אין פערגליך מיט די צושטאנדען פון פאראיאהרען, בעמיהט זיך דער „דייטשער פראנט" — דער טרעגער פון דער היטלער־פראפאגאנדע — אויסצומיידען גראבע אנ־[illegible]

טיסעמיטישע אגיטאציע און די פערציכטעט אויף בלוטדורשטיגע, יודענהעצערישע לאזונגען. ער פאדערט אפילו אויסדריקליך פון די יודען צוצושטעהען צו דעם „דייטשען פראנט", דריי קנעכטישע יודישע נשמות א'ער שוטים א'ער גלאט לומפען (מען ווייס נישט רעכט ווי זיי אנצורופען) זענען מיטגלידער פון „דייטשען פראנט" אבער די סאאר־יודען ווייסען גענוי, ווי זיי האלטען מיטן „דייטשען פראנט". וועלכער האט זיך חלילה נישט אפגעטרייסלט פון זיין פראגראמאטישער יודען־שנאה און אויף איהם נישט פערציכטעט. אדרבה! דער „פראנט" האלט עס איצט נישט פאר פאסיג צו בעזאגען די דאזיגע יודען־שנאה, ווי עס איז געווען נאך מיט א קורצער צייט צוריק, דער פאר אבער האבען די נאציאפטיילונגען, וואס געהערען צום „פראנט", כלל נישט אויפגעהערט, פונקט ווי ביז־איצט, צו זינגען אויף די גאסען דאס מחיהדיגע לידעל: „ווען עס וועט פון מעסער שפריצען יודען־בלוט, וועט זיין חייל געלעבט!"

אין די דאזיגע אומשטענדען איז פערשטענדליך אז פון די פינף טויזענד סאאר־יודען מאכען זיך נישט ווייניגער ווי 3500 אלזא 70 פראצ. גרייט צו פערלאזען דאס לאנד אויפן פאל פון א היטלער נצחון, צווישען די דאזיגע פליטים קאנדידאטען געפינען זיך נישט בלויז פערמעגליכע יודען, נאר אויך גאנץ אומבעמיטעלטע, וואוהין וועלען זיי זיך קעהרען און ווענדען? די אפיציעלע פראנצויזישע יודען האבען שוין קלאר געגעבען צו פערשטיין אז א ווייטערער צושטראם פון דייטש־רעדענדע יודען קיין פראנקרייך איז נישט געוואונשען. לאמיר האפען, אז די פראנצויזישע רעגירונג וועט האבען אנ'אנדער מיינונג, און א בעסערע.

וואס וועט אבער געשעהן מיט יענע פופצעהן הונדערט נפשות וואס וועלען אונטער אלע אומשטענדען מוזען פערבלייבען אין סאאר־לאנד? א שווערע א טראגישע פראגע. דער דאזיגער רעשט מוז אבער בלייבען. ער קען נישט אוועק. ער איז מכמה טעמים צוגעבונדען צו דער ערד, די וויכטיגסטע זענען: עלטער, קראנקהייט, ארימקייט, די דאזיגע טרויעריגע „מעלות" וועלען נאך בעלאסטעט ווערען מיטן אומגליק פון „זיין א יוד".

מען פרעגט זיך אומזיסט, צי עס איז נישטא קיין הילף און רעטונג.

די פאראויסגעזעהענע נישט־פערדינטע עוולה מוז אויפטרייסלען די יודען פון דער גאנצער וועלט און צוזאמען מיט זיי אלע עהרליכע און גערעכטע מענשען, דאס פערלאנגט דאס איבעריגע ווונפערענדערליכע, אלמענשליכע געפיהל פון רעכט און גערעכטיגקייט. (יט"א)

לאדז, 21 נאוועמבער 1934

„נייער פאלקסבלאט"

לאדז, 21 נאוועמבער 1934

דער רעגירונגס-קריזיס אין בעלגיען

רעזולטאט פון שווערען עקאנאמישען קריזיס

דער קאבינעט-קריזיס אין בעלגיען האט זיך נאך נישט פערענדיגט. אלס פרעמיער איז בעשטימט געווארען טעני, וועלכען ס'איז אבער נאך נישט געלונגען דעם קריזיס צו ליקווידירען. איבער די סיבות, וואס האבען געבראכט צום איצטיגען מיניסטארען-קריזיס איז כדאי זיך אפצושטעלען.

מיניסטארען-קריזיסען זענען אין בעלגיען כמעט אזא אפטע ערשיינונג, ווי אין פראנקרייך. ביז נישט לאנג צוריק זענען די קריזיסען שטענדיג אויסגעבראכען אין צוזאמענהאנג מיט די חלוקי-דעות צווישען די קאטאליקען און ליבעראלען אין דער פראגע וועגען די שפראכען. אבער אונטער דער ווירקונג פון שארפען עקאנאמישען קריזיס איז די דאזיגע פראגע אריבער אויפ'ן צווייטען פלאן. אלע נאציאנאליטעטען, וואס וואוינען אין בעלגיען און אלע פארטייען אין לאנד זענען צופיל בעזארגט מיט די עקאנאמישע שוועריגקייטען, וואס דאס לאנד מאכט דורך, און זיי קאנען נישט אפגעבען זייער אויפמערקזאמקייט דער פראגע וועגען די שפראכען, וואס דאס איז געווען פריהער.

בעלגיען איז א הויך-ענטוויקעלט אינדוסטרי-לאנד און דער אלגעמיינער קריזיס אין דער וועלט לאזט זיך פיהלען פיינליך אויך אין דער קליינער אינדוסטרי מדינה.

אין דער אינדוסטרי הערשט א שטילשטאנד און דאס האט זעהר פערשארפט די ארבייטסלאזיגקייט. ס'איז גענוג צו ברענגען די פאלגענדע ציפערען: אין יאהר 1930 איז אויסגעגעבען געווארען אויף אונטערשטיצונג פאר ארבייטסלאזע 42 מיליאן פראנק, אין לויפענדען יאהר די סומע פון 850 מיליאן פראנק.

כדי ווי ס'איז נישט אויסקומען האט די מלוכה געמוזט מאכען גרויסע איינשפארונגען, שניידען דעם בודזשעט וואו ס'איז נאר מעגליך און גלייכצייטיג פערגרעסערען די שטייערען. אבער איינצוהאלטען דעם גלייכגעוויכט פון בודזשעט איז געווארען אלץ שווערער און שווערער.

אין יולי האט דער קאבינעט פון בראקוויל'ן בעקומען פון פארלאמענט אויסערגעוועהנליכע פולמאכטען דורכצופיהרען א רייה מיטלען, כדי געזונד צו מאכען די פינאנציעל-עקאנאמישע לאגע פון לאנד. דער טערמין פון די פולמאכטען לויפט אפ אין דריי חדשים ארום, אבער שוין איצט האט זיך די רעגירונג איבערצייגט, אז זי וועט זיך מיט'ן ענין נישט קיין עצה געבען און האט זיך אנגעגעבען אין דימיסיע, נישט ווארטענדיג אויף א נ'אונצוטרוי-וואטום פון פארלאמענט.

אז א מיניסטארען-קריזיס איז אין לאנד אונפערמיידליך דאס האט מען געוואוסט אין בריסעל נאך מיט א געוויסער צייט צוריק, און ס'האבען זיך געהאט אנגעגעבען אין דימיסיע ביידע מיניסטארען אהן פארטפעלען, וואן-זעלאנד און ענזשענבעק. געטון האבען זיי דאס נישט צוליב פרינציפיעלע טעמים, נאר צוליב פערזענליכע מאטיווען. אט דער „פריוואטער" קריזיס האט צוגעאײלט די דימיסיע פון גאנצען קאבינעט, וועלכער האט געהאט בעקומען אויסערגעוועהנליכע פולמאכטען פון פארלאמענט.

אין דער ווירקליכקייט ליגט די סיבה פון קריזיס א סך טיפער, ווי ס'זעהט אויס. אין קאבינעט האבען זיך ארויסגעוויזען ערנסטע חלוקי-דעות בנוגע די מיטלען, וועלכע מ'דארף אננעהמען, כדי געזונד צו מאכען די עקאנאמישע און פינאנציעלע לאגע פון לאנד. אייניגע מיניסטארען זענען געווען אנהענגער פון דעפלאציע, די אנדערע זענען ענטשידען געגען. די פארשטייער פון די קריסטליכע דעמאקראטען אין קאבינעט האבען זיך א חוץ דעם קאטעגאריש ארויסגעזאגט געגען רעדוקציע פון די ארבייטער-לוינען.

ביי אזעלכע בעדינגונגען איז די רעגירונג געווארען אינגאנצען פאראליזירט אין איהר ארבייט. וואסער נוצען קאנען ברענגען די אויסערגעוועהנליכע פולמאכטען און אין דער רעגירונג גופא זענען פאראן די שארפסטע חלוקי-דעות בנוגע דעם, ווי אזוי די פולמאכטען אויסצונוצען.

ווי עס זאל נישט זיין דער נייער קאבינעט — איינס איז זיכער, אז נישט לייכט וועט איהם זיין צו בעזיגען די שוועריגקייט, אין וועלכע עס געפינט זיך דאס לאנד. אין לעבען פון מלוכות מאכען זיך צייטען, אז די לאגע ווערט געראטעוועט דורך א קאאליציע-רעגירונג. די בעלגישע ערפאהרונג האט בעוויזן, אז אויך א קאאליציע-קאבינעט האט זיינע גרויסע חסרונות. אין פארלאמענט ווערען די שארפקייטען אפגעשוואכט, זיי וואקסען אבער דאן אויס אין דער רעגירונג גופא, וועלכע בעשטייט פון פערשידענע פארטייען. דאס איז טאקע געווען די סיבה, פארוואס ס'איז געפאלען דער קאבינעט פון בראקוויל'ן.

אבער נישט בלויז אין דעם האנדעלט זיך, די שוועריגקייטען, וועלכע ס'מאכט דורך בעלגיען זענען, פונקט ווי אין די אנדערע מלוכות, אזוי גרויס, אז אפילו ווען ס'וואלט געווען אנ'איינהייטליכע רעגירונג, וואלט זיי נישט געווען לייכט בייצוקומען. א פשיטא שוין, אז אין דער רעגירונג גופא קומען פאר שארפע רייבונגען. (ג)

ווי קומען די לייט צו שילער'ן?

די פייערונגען אין דייטשלאנד און שושניגס „פאנאייראפע"

מיט עטליכע טעג צוריק איז אין היטלער-דייטשלאנד געפייערט געווארען א יום-טוב, וואס מ'קאן אנרופען א פראפאגאנציע. עס איז גראד אויסגעפאלען דער 175-טער געבורטסטאג פון פרידריך שילער'ן. פאר שילערס דענקמאל אין ווייימאר האט זיך געלאזט פאטאגראפירען אדאלף היטלער און געבעלס, וועלכער רעפרעזענטירט אין היטלער-לאגער די דייטשע ליטעראטור, האט געהאלטען א פייערליכע רעדע, וואס איהר הויפט-געדאנק איז געווען: „ווען שילער וואלט איצט געווען געלעבט, וואלט ער זיכער געווען איינער פון אונזעריגע".

שילער האט זיך נישט געקאנט פערטיידיגען און אין גאנץ דייטשלאנד געפינט זיך שוין איצט נישט קיין איינציגער מענש, וואס זאל האבען די דרייסטקייט צו זאגען אנ'אפען ווארט.

שילער, וועלכען מ'האט אנגערופען דער דיכטער פון דער יוגענד, ווייל אויף זיין פאעזיע איז ערצויגען געווארען נישט איין יונגער דייטשער דור, איז שטענדיג צום הייסטען ארויסגעטראטען פאר'ן קולט פון פרייהייט. זיין לאזונג איז געווען — „נעגען די טיראנען", און איצט האט מען געשענדעט זיין כבוד, זאגענדיג, אז דאס איז א דיכטער, וואס וואלט בעקאנט גלאריפיצירען די בעריהמטע נאכט פון 30 יוני (ווען דער פיהרער האט בראש פון א גרופע זייגע געטרייסטע משרתים אויסגעשאסען העכער 1000, אייגענע נאצי-לייט) און די קאנצענטראציאנס-לאגערן אין איצטיגען דייטשלאנד. שילער האט בעגריסט די פראנצויזישע רעוואלוציע מיט אזא התלהבות, אז הומבאלד, וועלכער האט דעמאלט געוויילט אין פאריז, האט איהם מיטגעטיילט, אז ער איז איצט אייגער פון די פאפולערסטע פערזאנען אין פראנקרייך, בפרט נאך מ'האט דעמאלט אויפגעפיהרט „די רויבער" אין פאריז. ווי ווייט שילער איז געווען פאפולער אין דעמאלטיגען פראנקרייך, איז צו זעהן דערפון, וואס מ'האט איהם געשאנקען דעם טיטול פון פראנצויזישען עהרען-בירגער.

אמת איז, אז שילער איז שפעטער געווארען אפגעקיהלט צו דער פראנצויזישער רעוואלוציע, ווייל ר'האט זיך אפגעשראקען פאר די אכזריות איהרע, זיין ענטוזיאזם איז געווארען פיל שוואכער, אבער אויך ווייטער איז ער געבליבען דער דיכטער פון פרייהייט און אזעלכער איז ער אויך געבליבען ביז צום סוף פון זיין לעבען.

און אין דייטשלאנד האט זיך נישט געפונען איצט קיין איינציגער מענש, וואס זאל הויך אויף א קול אויסרופען: „נישט דערוועגט זיך בעליידיגען דעם אנדענק פון גרויסען ערציהער פון דער דייטשער יוגענד!".

גלייכצייטיג ווערען מיר געוואויר, אז איניניכען דארף פארקומען די ווירטשאפטליכע קאנפערענץ פון דער פאנאייראפעאישער ארגאניזאציע, וואס בראש פון איהר שטעהט גראף קודענהאווע-קאלערגי. עהרענפרעזעס פון דער קאנפערענץ וועט זיין דער געוו. פראנצויזישער פרעמיער, דער אויפריכטיגער דעמאקראט יאזעף קאיא. נעבען איהם וועט זיצען דער עסטרייכישער קאנצלער שושניג, וועלכער וועט זיכער זינגען א ליד פאר'ן כבוד פון הומאניזם און אייראפעאישער קולטור. אמת איז, אז פאנאייראפע, וואס איהר ערשטער עהרען-פרעזעס איז געווען אריסטיד בריאן, האט איצט געענדערט איהר פנים, וועגען דעם זאגען עדות די קנעכטישע פערנייגונגען אויפ'ן אדרעס פון אייראפעאישען פאשיזם. אבער די ארגאניזאציע הייסט ווייטער פאנאייראפע און אין איהר פראגראם געהען אריין די רעשטלעך פון אייראפע.

אבער וואס אייגענטליך האט דער קאנצלער שושניג געמיינזאמעס מיט אייראפע? צי פיהרט ער נישט קיין געהיימע אונטערהאנדלונגען מיט היטלער'ן, דעם גרעסטען שונא פון דער עסטרייכישער אומאפהענגיגקייט. עסטרייך האט איצט אויפגעהערט צו זיין א רעפובליק און פיהרט דורך אין דער פראקטיק דאס היטלעריסטישע פראגראם לגבי די יודען. אין די שולען ווערט איינגעפיהרט א געטא פאר די יודישע קינדער, פון די שפיטאלען בעזייטיגט מען די יודישע דאקטוירים; די סאציאליסטען האלט מען אין די טורמעס, אנשטאט צו בילדען מיט זיי אינאיינעם א פראנט געגען ברוינעם פאשיזם. און דאך האט שושניג געהאלטען א רעדע מיט א לויב-געזאנג פאר פאנאייראפע. באמת, שושניג איז נישט ווייט פון געבעלס'ן, וועלכער אנעקטירט שילער'ן פאר'ן איצטיגען רעזשים אין דייטשלאנד. (סי).

די טעטיגקייט פון דער יק"א-געזעלשאפט

אביגדור גאלדשמידט — איהר נייער פרעזידענט

די „רייכע מוהמע" יק"א איז געבוירען געווארען אין יאהר 1891 מיט'ן געלד און ווילען פון באראן הירש.

ביז צום יאהר 1896, אין דעם יאהר איז באראן הירש געשטארבען, האט יק"א בעוויזען צו קאלאניזירען אין ארגענטינע 5 טויזענד יודישע משפחות. נאכ'ן טויט פון'ם גרינדער פון יק"א האבען די פערוואלטערס פון דער דאזיגער געזעלשאפט זיך אנגעהויבען צו פערנעהמען מיט'ן גרינדען לייה-קאסעס און מיט'ן עפענען יודישע שולען אין די פערשידענע גלות-לענדער.

די פערוואלטערס מיט'ן פערמעגען פון יק"א האט בעשטימט דער באראן הירש אליין אין א בעזונדערער צוואה. דער קאפיטאל איז געווארען אויסגעטיילט אויף 20 טויזענד אקציעס, וועלכע זענען איבערגעגאנגען אין בעזיץ פון די קהלות בערלין, בריסעל, פראנקפורט און ענגלא-דזשואיש-אסאסיישן „אגודת אחים" אין לאנדאן, פאר יעדען פון די שותפים צו 5000 אקציעס.

די געזעלשאפט איז אריבער אין די הענד פון נאטאבלען-אפוטרופסים, וועלכע רעכענען זיך נישט מיט דער עפענטליכער מיינונג פון דער יודישער געזעלשאפט, און וועלכע פיהלען זיך פריי צו בעשליסען איבער אלעמען לויט זייער אייגענע איינזעהען. דאס דאזיגע געפיהל פון אריסטאקראטישער אפוטרופסות איז אויך איבערגעגאנגען אויף דער בעאמטענשאפט, וועלכע האט אויפגעשטעלט אנ'אייזערנע מחיצה צווישען זיך און דער ברייטער יודישער גאס, אזוי, אז מען פלעגט זעלטען זוכה זיין צו זעהען א בעריכט אפילו פון די הכנסות און הוצאות און איבער די פאליטישע ליניעס פון דער טעטיגקייט פון יק"א.

דער שטראם פון יודישער איינוואנדערונג קיין ארץ-ישראל און דער אלץ שטארקער ווערענדיגער אפענסיווער כח פון'ם ציוניזם האבען נישט געהאט דעם כח ארויסצורייסען פון זייער פערגליווערטקייט נישט די נאטאבלען-אפוטרופסים און נישט די פאלקס-פרעמדע ביוראקראטען, וואס האבען למעשה פערוואלטעט מיט דעם ביי אונזערע בעדינגונגען ריזיג גרויסען קאפיטאל. א"י האט אלץ פערנומען אין דעם טעטיגקייטס-בילאנס פון יק"א א קליינעם נישט אנזעהעוודיגען פלאץ ערגעץ אין א פערווארפען ווינקעלע, ווי אהין מען פלעגט אויך פון צייט צו צייט אריינווארפען ברעקלעך און דער פארם פון צדקה.

סיר לעאנארד קאהן, דער אפגעטרעטענער פרעזידענט פון יק"א, האט אין זיין אפשידס-רעדע אונטערגעשטראכען מיט באזונדערער צופרידענהייט דעם קאנסערוואטיזם פון יק"א און די טאטזאך, אז די לייטונג פון דער געזעלשאפט איז נישט אפגעטרעטען פון דער שיטה פון מיט 40 יאהר צוריק. דערפאר אבער, האט ער געזאגט, גיט ער איבער דאס איהם אנפערטרויטע פערמעגען גאנץ און פערזיכערט אין די הענד פון דער נייער פערוואלטונג.

ווי עס האלט מיט דער גאנצקייט פון'ם יק"א-פערמעגען האט אויפגעדעקט ד"ר בריצקוס דורך זיינע ארטיקלען אין דער „יודישער" פרעסע. בערך 4 מיליאן גאלד-דאלאר זענען פערלוירען געגאנגען, צוליב דעם, וואס דער דאזיגער סכום איז איבערגעגעבען געווארען אין יאהר 1927 דער ראטען-רעגירונג אין רוסלאנד, כדי דאס געלד צו פערווענדען פאר קרעדיטען צו יודישע לייה-קאסעס, וועלכע זענען אבער קאנפיסקירט געווארען פון דער ראטען-מאכט, נישט אומקעהרענדיג דער יק"א אפילו קיין איין דאלאר.

דעם גורל פון'ם פערמעגען פאר די אין גאליציע געשאפענע און אזוי-גערופענע „באראן-הירש-שולען" קענען מיר דא אמבעסטען.

פון דעם 8 מיליאנען קאפיטאל זענען בערך 3 מיליאן און 400 טויזענד פונט אינוועסטירט אין באדען און אין חובות ביי יודישע קאלאניסטען אין ארגענטינע און אין אנדערע לענדער, א קאפיטאל, וואס האט ליידער גאר ווייניג געענדערט אין דער לאגע פון דער ארימער יודישער בעפעלקערונג. איבער 4 מיליאן פונט ליגען אינוועסטירט אין פערשידענע ווערט-פאפירען פון פריוואטע געזעלשאפטען, אגב אקעגען דער בפירוש'ער צוואה פון'ם גרינדער, אז דער קאפיטאל זאל זיין אינוועסטירט נאר אין זיכערע מלוכה'שע ווערט-פאפירען.

4 מיליאנען פונט אינוועסטירט אין א"י, אדער לכל הפחות א הלוואה פאר דער ציוניסטישער ארגאניזאציע, בשעה זי גייט זוכען הלוואות אויפ'ן פרעמדען געלד-מארק, וואלטען געווען בכוח צו געבען דעם אויפבוי-ווערק אין א"י א געוואלדיגען שטופ פאראויס, אבער דער רוף פון א"י איז נאך נישט אריינגעדרונגען אין די פערמאכטע מויערן פון די נאטאבלען, גראד אזוי ווי עס איז אהין קיינמאל נישט אריינגעדרונגען דער נויט-געשריי פון די יודישע מאסען.

איצט האט איבערגענומען די פרעזידענטורשאפט פון יק"א אביגדור גאלדשמיד, דער פארזיצער פון'ם קאנסול פון דער „יודישער אגענץ" אלס פארשטעהער פון די אזוי-גערופענע „נישט-ציוניסטען". אביגדור גאלדשמיד בעלאנגט צו די יודישע נאטאבלען, וואס האבען יא פערשטענדניש פאר א"י און וואס העלפען מיט אין דער ציוניסטישער ארבייט. כאראקטעריסטיש איז, אז נאכדעם, ווי ער איז געוועהלט געווארען צום פרעזידענט פון יק"א, האט ער זיך אפגעזאגט פון זיין אמט אין דער „יודישער אגענץ". ערשט נאכ'ן לאנגען בעטען איהם, האט ער צוריקגעצויגען זיין רעזיגנאציע.

צי בעדייט דאס, אז יק"א און „יודישע אגענץ פאר ארץ-ישראל" זענען שוטפים, וואס קאנען נישט צוזאמענארבייטען? אדער צי וועט דער נייער פרעזידענט דאך אריינברענגען א נייעם גייסט אין דער דאזיגער געזעלשאפט?

די צייט וועט אונז דעריבער אויפקלערען. אויף יעדען פאל מאכען מיר זיך נישט קיין שום אילוזיעס פון דער דאזיגער פערסאנאלער ענדערונג. דער גרונד-פעהלער ליגט אין דעם סיסטעם פון פאלקס-פרעמדקייט און אפגעריסענקייט פון יודישער פאלקס-בוים און פון יודישע מאסען-בעדערפעניש.

דייטשע רעגירונג וועט נישט אבטרעטען אויף א האהר פון איהר אנטי-יוד. פאליטיק — פערזיכערט מיניסטער פריק

בערלין, (יס"א) דער רייכסמיניסטער דר. פריק האט פערעפענטליכט א לייט-ארטיקעל אין „פעלקישען בעאבאכטער" אין וועלכען ער שטעלט פעסט צ. וו. אנד.:

„דער באיקאט פון די דייטשע סחורות, וואס ווערט אנגעפיהרט דורך אונזערע פיינד אין אויסלאנד וועט אונז נישט בעוועגען צו מאכען די מינדסטע קאנצעסיעס. אונזערע פיינד האבען א טעות, אויב זיי גלויבען, אז מיר וועלען אבטרעטען פון אונזערע שטרעבונגען צוליב דער באיקאט-בעוועגונג, וואס שטעלט מיט זיך פאר א טייוולאנישען פלאן געגען דעם דייטשען פאלק".

צום סוף דראהט דר. פריק, אז די „דייטשע רעגירונג איז ענטשלאסען אבצושלעבען אלע קאנסעקווענצען פון דעם אנטי-דייטשען באיקאט דורך שוץ-מיטלען, וועלכע וועלען נאך פערשארפען דעם הערשענדען ווירטשאפטליכען קריזיס".

די פערערגערטע לאגע פון יודישע קליינהאנדעל

ווארשא (יט״א) דער פערערגערטער לאגע פון דעם יודישען קליינהענדלער איז געווידמעט אנ'אבהאנדלונג פון ה' ל. שלאמאוויטש א.ק. „דער קריזיס אין פריוואטען קליין-האנדעל". אין נומער 4/5 פון ווירטשאפטליכען לעבען", ארגאן פון עקאנאמיש-סטאטיסטישען ביורא ביים „צעקאבע".

דער אויטאר פון דער אבהאנדלונג ווייזט אן, אז אויפ'ן געביט פון האנדעל אין פוילען לאזען זיך לעצטענס באמערקען נייע ערשיינונגען, אין וועלכע עס קומט צום אויסדרוק די איבער-גרופירונג אין דעם דאזיגען ווירטשאפטליכען צווייג און קודם-כל די פערערגערונג פון דער לאגע פון קליינהאנדעל.

די דירעקטע ווירקונגען פונ'ם קריזיס אויפ'ן האנדעל לאזט זיך אמבעסטען פעסטשטעלען אויפ'ן יסוד פון דער סטאטיסטיק פון דער קאנסומציע אין לאנד. די דאזיגע סטאטיסטיק ווייזט א כסדר-דיגע ירידה פון פערברויך פון די ארטיקלען, וועלכע זענען ארומגענומען דורך דער אמטליכער רעגיסטראציע (טאבאק, צוקער, קיכנעשיר, נאפט).

א ירידה פון דער קאנסומציע בעווייזען אויך די ציפערן פון סחורה טראנספארט אויף די באהנען, דאמפפערס און אויטאבוסען. א חוץ דער דירעקטער ווירקונג פונ'ם קריזיס, זענען פארהאן א סך אנדערע פאקטארען, וועלכע פער-ערגערען די לאגע פון קליינהאנדעל בכלל און פון יודישען קליינהאנדעל בפרט.

אזא פאקטאר איז קודם-כל פערשארפטע קאנקורענץ, וועלכע ברענגט דערצו, אז „אין יאגעניש נאך דעם קונה פערגעסט דער סוחר וועגען ריוח". די דאזיגע קאנקורענץ איז אין א סך פאלען א דרינגענדע נויטווענדיגקייט פאר'ן סוחר, וועלכער מוז אפט פערקויפען אונטער'ן ריוח כדי צו דעקען זיינע פערפליכטונגען.

אין א טייל געביטען פון האנדעל נעמט אן די קאנקורענץ די פארם פון א דעסטרוקטיווע אראבזעצונג פון די פרייזען. געוועלבער פון פי-נאנציעל שטארקע פירמעס, פערקויפען געוויסע געוועהנליך אויססארטירטע סחורות, אפילו אונ-טער'ן קרן.

די פעראָרימונג פון קליינעם דעטאליסט ברענגט אויך דערצו, אז ער קען זיך אפילו נישט ערלויבען צו פאהרען אין דער גרויסער שטאט איינקויפען סחורות, נאר ער קויפט איין ביים הורט סוחר אין דער זעלבער שטאט. דער זעל-בער הורט-סוחר קאנקורירט אבער מיט ערפאלג מיט דעם קליינעם דעטאליסט, צוליב דעם, וואס ער פערקויפט אליין אין דעטאל צו ביליגע פריי-זען. וועגען דער דאזיגער ערשיינונג מעלדען בעזונדערס די קארעספאנדענטען פון עקאנאמיש-סטאטיסטישע ביורא פון די שטעטלעך אין מזרח-קרעסען.

אנ'אנדערע ערשיינונג, וועלכע גראבט אונ-טער דעם קליינעם האנדעל, בעזונדערס אין די קליינע שטעדט, זענען די פאבריק-געוועלבער בפרט אין מאנופאקטור, פאפיר און אין דער שיך-בראנ-זשע. אזוי ארום שאפט זיך דער פאראדאקס, אז דער פראדוצענט קאנקורירט מיט זיין קליענט, דער סוחר. די פערשפרייטונג פון הויזירער און גאסען-האנדעל ווירקט אויך שעדליך אויף דעם פריוואטען קליינהאנדעל.

גאר א גרויסע בעדייטונג פאר דער פער-ערגערונג פון דער לאגע פון קליינהאנדעל איז דאס אויפקומען פון געוועלבער אין דארף. אויף דער דאזיגער ערשיינונג קלאגען זיך כמעט אלע קארעספאנדענטען פון עקאנאמיש - סטאטיסטישען ביורא ביים „צעקאבע". דאס קליינע שטעדטעל, וועלכעס לעבט פון די איינקויפען פון די פויערים ווערט דורכדעם בעדראהט אין זיין עקזיסטענץ. די דארפישע געוועלבער פערקויפען לעצטענס נישט בלויז שרייב-ארטיקלען, נאר אפילו מאנופאקטור און אייזען-סחורות. די דארפישע ניי-בעגרינדעטע געוועלבער זענען על פי רוב קאאפעראטיוון.

די שטאדטישע קאאפעראטיוון האט זיך אין היפך צו די דארפישע קאאפעראטיוון נישט איינ-געגעבען צו פערקאנקורירען דעם פריוואטען האנ-דעל. אנ'אויסנאהם זענען אבער די מיליטערישע קאאפעראטיוון, וועלכע ענטוויקלען א ברייט פער-מאסטענע פראפאגאנדע אין דער פארם פון רע-פעראטען, אויפרופען, בראשורען א.א.וו. אין דער מיליטערישער קאאפעראטיוו בעקומט דער זעלנער און אפיציר אלץ, פון א פאפיראס ביז שפילעכלעך פאר קינדער.

אין דער לעצטער צייט קומט אויך פאר א פראצעס פון עלימינירונג פון סוחר, פון ביוראס, אמטען און געזעלשאפטליכע אינסטיטוציעס, וואו ער פלעגט פריהער צושטעלען כל'ערליי סחורה, די קאלאניאלע, אגראר-פראדוקטען, שרייב-מאטעריאלן א.א.וו. דער דעטייל-סוחר ווערט דארט ארויסגע-שטויסען דורך דעם פראדוצענט און דורך דעם הורט-סוחר.

א סך האט מיטגעווירקט אין דער פערער-גערונג פון דער לאגע און קליינהאנדעל דער מא-ראטאריום אויף חובות פון דער לאנדווירטשאפט, וועלכעס האט אבגעצויגען פון יודישען האנדעל 160 מיליאן זלאטים.

די לאגע פון יודישען קליינהאנדעל איז בדרך כלל ערגער, ווי פון דעם נישט-יודישען סוחר, קודם-כל צוליב דער אנטיסעמיטישער אקציע. א חוץ דעם האט דער נישט-יודישער סוחר גע-וועהנליך נאך אנ'אנדערע פרנסה, א שטיקעל ערד, עמעריטור א.ד.גל. בשעת דער יודישער סוחר דארף ציהען זיין גאנצע פרנסה פון געוועלב, דער ליקי-ווידאציע-פראצעס פון יודישע געוועלבער איז צוליב די אלע טעמים א גרעסערער, ווי פון די נישט-יודישע געוועלבער. בדרך כלל איז אבער ביי יודישע געוועלבער די צאהל ליקווידירטע אונטער-נעהמונגען פערהעלטניסמעסיג קליין (1,4%) דאס ערקלערט זיך דערמיט, וואס דער קרעמער האט נישט קיין מעגליכקייט איבערצוגעהן צו אנ'אנדע-רער בעשעפטיגונג.

בערזע אפעראציעס...

(אין צוזאמענהאנג מיט'ן לעצטען קראך אויף דער ווארשאווער בערזע)

פון יעקב קראמאלאווסקי.

— .1 —

עס זענען נאך נישט פארהאן קיין אפיציעלע לאבאראטאריעס פאר געלד-שווינדלעריעס, וואו מען זאל קענען א קוועטש געבען ביי א קנעפעל און ביי אבדערע, זאלען די אנגעפאקטע געלד-פארט-פעלען ארויספאלען און אריינפאלען צו מיר אין דער קאסע... אין די וואכעדיגע, אנגערוכערטע באנק קאבינעטען ווערען הערוויל נאך בלויז ערלעדיגט אזוי צו זאגען, „לעגאלע" שווינדלעריען, ד. ה. גוט-דורכגעטראכטע, דורך די בעסטע יורידישע פאכ לייט, אופנים, פון ארויסבארען ביי יענעם דאס געלד און אויסערליך זאל עס הייסען, אז ס'איז פאר-געקומען א געוועהנליכע אבער נישט-געוועהנליכע בערזע-אפעראציע... דער עולם-גולם שטעהט אין אזעלכע פאלען פערגאפט, פערקוקט און יענע ער-טער, פון דעם בערזע-בנין, וואו איז משך פון גע-צעהלטע מינוטען האט א טייוועל אזוי געווארפען אויף אלע זייטען מיט מיליאנען, געשאפען קבצ-נים און געבוירען מיליאנערען... ער פער-שטעהט עס נישט, ער קען נישט די אלע גענגליך און הינטער-געסלעך און שמד-שטיקלעך פון דער בערזע-וועלט און האט נישט קיין אהנונג פון די היפער-ראפינירטע, פערבלאנדעטע קאמבינאציעס, פון די פינאנץ-„העכט". ער שטעהט אהנמעכטיג, זעהט ווי ס'פאלען קאלאסען, פינאנץ-מאגנאטען פא-לען אין טיפען אגרונד און ווי קבצנים בעקומען מיטאמאל פאלאצען, רייכטימער און איינפלוסען, ער האט נישט דעם קוראזש צו פרעגען, וואס אזויגס קומט עס פאקטיש פאר, וואס טוט זיך אט אזש הינטער די קוליסען פון דעם בערזע-בנין, אין די חדרים, חדרי-חדרים, וואו מען סוד'עט זיך אהן אויפהער, וואו מען קאנפערירט ביטאג און ביי-נאכט, אהן אפרוה און אהן סוף, און ווען עס דרעהען זיך אזוי פיל טויזענדער מענשען און שמועסען און שווייגען און מאכען מיט די הענד און מיט וועלכען די פרעסע, דאס גאנצע לאנד און דאס גאנצע אויסלאנד אינטערעסירט זיך אין דער מינוט...

ווייל ער ווייסט, אז ער וועט דערויף קיינמאל קיין ריכטיגע תשובה נישט בעקומען...

— .2 —

אז איהר קומט צופאהרען קיין ווארשא און געהט ארויס אויף דער מארשאלקאווסקא-גאס, דארפט איהר לאנג נישט געהן ביז צו דער קרולעווסקא גאס, און אז איהר זענט שוין דא און קוקט אייך אום אויף לינקס (ס'שאדט נישט, אויב איהר זענט אפילו א רעכטער...) דערזעהט איהר א נידריגען בנין מיט אייניגע קאלומנעס פון פארענט און מיט טרעפען פון בידע זייטען. צווישען די קאלומנעס איז פארהאן א טיר, די רייכע וועלכע, אז איהר וועט אריינגעהן, וועט איהר אריינקומען אין א גע-דיכט אנגערוכערטן רידיגען פארצימער, אין וועלכען מענטש זייטען ס'זענען פארהאן פיל טירען און ווייד-טערדיגע צימערן אריין, אז איהר וועט העפליך אנ-קלאפען אין דער טיר און אריינגעהן אין צימער, וועט איהר ווידער פיהלען רויך און זעהן ווייד-טערדיגע טירען אין אנדערע צימערן... און אזוי כמעט אהן א סוף. און אין יעדען צימער זיצען בייכיגע לייט מיט לילקעס אין די מיילער, רעכענ-מאשינדלעך פאר זיך און חשבונ'ען, וואס זיי חשבו-נ'ען — ווייסען זיי אליין, קיין פרעמדער נישט.

אין דרויסען פאר דעם בנין וועט איהר זע-הען א געדיכטע כמארע מענשען... א שווארצע כוואליע וויגט זיך אהין און אהער, אהין און א-הער, מאנאטאן און איינפארביג און... „טוישט יו-דעלעך, טוישט", „ביליג, ביליג, די בעסטע פלים". „ווער טוישט, ווער טוישט" — זשומעט שטילינקער היים צווישען זיי, אז קיין „פרעמדע אויער" זאל עס נישט דערהערן...

דאס איז די ווארשאווער בערזע!

— .3 —

די פאריגע וואך איז עס געווען, אין א רעגענ-דיגען פריהמארגען האט א דונער געטראפען דעם ווארשאווער עולם: בערזע...

ווער עס האט געהאט אנ'אנשפאר און „פאפי-רען", און „סטאביליזאציע", מיט איין ווארט: א קאלוטע, איז ארויסגעשפרונגען פון דער היים אויף דער בערזע ארויס. ווער עס האט שטענדיג אדורכ-געלאזט אין דער צייטונג צווישען אלע וויכטיגע ידיעות פון דער וועלט די רובריק „די בערזע", האט דאסמאל מיט א פערכאפטען אטעם אדורכ-געלייענט די טרוקענע אבער דאס מאל אזוי פיל זאגענדע ציפערען. די הויפט-זאך איז: מען האט געזוכט די סיבה דערפון... ווער? וואס? פארוואס?

און ווער ס'האט צייט געהאט איז געלאפען אויף קרולעווסקא-גאס צו זעהען מיט אייגענע אויגען, וואס עס טוט זיך דארטען. און ווער נאך, די זשורנאליסטען, האבען זיך דארטען געשטופט און אלע ווינקעלעך, געשנאפט, געפארשט, אויסגעהערט?

און דאס, וואס מען האט דארט די טעג אב-סערווירט, האט געמאכט א געוואלדיגען איינדרוק. דער איינדרוק איז געווען נאך שטארקער, ווייל מען האט זיך אויף אזעלכע סצענעס נישט געריכט. איבערייליג איז בנין זענען ארומגעלאפען בעקאנטע „העכט" פון דער בערזע, ווי די פער'סמ'טע מייז, געקלאפט זיך מיט די פויסטען אין קאפ אריין און זיך געריסען בוכשטעבליך די האר פון קאפ. זיי זענען ארויס פון די כלים, די פערלוירענע הונ-דערטער טויזענדער אין משך פון איין איינציגער נאכט האבען די צושרויפט די בערוען און ארויס-געשלידערט פון די ווייכע פאטעלען, ווען די האבען כאטש א האפנונג, אז זיי וועלען א טייל פון זייער פערלוירענעם געלד, אלזא, אויך זייער פער-דינסט אין א געוויסער מאס, פערהאלטען, וואלט שוין אויך געווען לייכטער. — וואס וועט זיין? — הער איך איינעם א געוועזענעם „קארפען קאפ" זיך פרעגען ביי א צווייטען אריינגעפאלענעם. — ס'איז דערוויל קיין שום האפנונג נישטא. א גאנצע נאכט האב איך מיט די מעקלער געארבייט — גארנישט? און דו פערקויפסט דיינע „סטאביליזא-ציעס"? — פרעגט א צווייטער אלץ פערקויפט. הונדערט צוואנציג בעגראבען. — איך האלט באך

(ווייטער זעה 10. זייט)

ר. איזראעל

דער בערזען-סוחר

שפאנענדער ראמאן פון יודישען לעבען

44

— דאס קינד געפינט זיך האט ראלף געזאגט, ביי דער פרוי רובין.

ביי וועמען? ביי דער פרוי רובין? ביי דער זעלבער פרוי רובין וועמענס מאן מ'האט ערמאר-דעט?

— יא, ביי דער זעלבער פרוי רובין.

— און זי ווייסט וועמענס קינד דאס איז? וויאזוי קומט עס דארט אהין?

— זיי רוהיג און איך וועל דיר דערצעהלען די גאנצע געשיכטע פון אנהויב ביז'ן סוף.

פאני האט מעהר נישט געקענט אויסהאלטען, אפילו איהר שטארקער כאראקטער האט מעהר נישט געקענט אויסהאלטען און זי האט אויסגע-בראכען אין א געוויין.

— אויב דו וועסט זיך אויפפיהרען ווי א יודענע, האט ראלף געזאגט, וועל איך רעזיגנירען און וועל דיר בכלל נישט דערצעהלען, דו ווייסט דאך, אז איך האב פיינד די דאזיגע סצענעס. איך האב זיך בשעתו פערליבט אין דיר נאר דערפאר, ווייל דו ביזט געווען מעהר מאנספערשוין ווי פרוי, בערוהיג זיך, פאני, און איך וועל דיר אלץ דער-צעהלען, דאס וועט דאך זיי איצט צונויף קומען, כ'וועט דאך פאר זיי גלייכער זיין איידער דו זאלסט ארומגעהן אין אזא אומזיכערקייט... ווי מען זאל נישט דעם ענין אויסטייטשען, איז עס דאך דיין קינד...

פאני האט זיך געווישט די טרעהרען, פאר יעדען פרייז אין דער וועלט האט זי שוין איצט געמוזט וויסען די גאנצע געשיכטע. ווייטער וועט זי איהם שוין נישט לאזען פערשלעפען דעם ענין.

— גוט, גוט, איך בין שוין רוהיג, איך בעט דיך ראלף, גענוג האסטו שוין מיינע נערווען גע-ריסען, גענוג האסטו מיך שוין אויסגעשטעלט אויף אלערליי פרובען, איך האב שוין מעהר נישט קיין כוח, דערצעהל מיר וואס דו האסט צו דערציילען.

— ניין, איך האב אנ'אנדער טאקטיק, איך קען דיך און דיין כאראקטער און איך קען אנ-דערש נישט. איך וויל נישט, אז דו זאלסט צוזא-מענברעכען, ווען דו וועסט מיטאמאל זיך דער-וויסען וועגען אלעם.

— זאל דיך דער טייוועל נעמען, האט פאני געזאגט, איך קען נישט מעהר, איך וועל צוליב דיר מוזען בעגעהן זעלבסטמארד, דו וועסט מיך אין קבר אריינטרייבען און דאן וועסטו נישט האבען וועמען מעהר צו פייניגען.

— איך שפאס און די נעהמסט דאס אלץ ערנסט, זעץ זיך אוועק און איך וועל דיר דער-צעהלען: דו געדענקסט זיכער געווי דעם טאג נאך דיין געבורט, דאס איז געווען אויך אין לאנ-דאן נישט ווייט פון האטעל, וואו מיר וואוינען איצט, דו געדענקסט אין וואס פארא לאגע דו האסט זיך דעמאלס געפונען, פון איין זייט האסט דו ליב געהאט דאס קינד און דו האסט זיך דער-מיט נישט געוואלט שיידען. פון דער אנדער זייט האסט דו דאך באמת בשום אופן נישט געקענט האלטען דאס קינד ביי זיך, דאס וואלט דאך בע-דייט איינגאנצען איבעררייסען מיט דיין ארטיסטי-שער קאריערע און מיט דיין פינאנציעלער צו-קונפט. געדענקסט מיר האבען ביידע געזוכט אנ' עצה וואס ווייטער צו טון און דו ביזט געפאלען אויף דעם געדאנק...

— יא, איך געדענק, אז מיר איז איינגע-פאלען, אז דאס קינד זאל אויפגעצויגען ווערען אין אנ'ערציהונגס-אנשטאלט, איך בין ברייט געווען דעם גאנצען פערדינסט מיינעם אוועקצוגעבען, נאר כדי דאס קינד זאל ערצויגען ווערען געזונד און ערליך.

— יא, איך געדענק, און איך האב זיך אונ-טערגענומען דאס צו ערלעדיגען. איך בין טאקע אוועק אין איינעם פון די בעסטע קינדער-ערציה-ונגס-אנשטאלטען פון לאנדאן, איך האב דאס קינד דארט אפגעגעבען, כ'האב דאך דיר געבראכט א בעשטעטיגונג פון דארט, אז זיי האבען דאס קינד צוגענומען.

— אמת, איך האב די בעשטעטיגונג נאך ביז איצט, איך האב זיך געשעהמט אליין אריינ-צוגעהן און האב איבערגעלאזען דעם ענין צו ערלעדיגען פאר דיר.

— אז איך שווער דיר ביי גאט, אז איך האב אלץ ערלעדיגט אזוי ווי איך האב זיך אונ-טערגענומען געוויסענהאפט און ערליך. ווייל איבריגענס אנערקען איך זיך דאך, אז איך בין דער פאטער פונם קינד...

— אלזא, האט ראלף ווייטער געזאגט, איך האב דאס קינד אפגעגעבען אין דעם דאזיגען ער-ציהונגס-אנשטאלט, אלץ איז געווען גוט און וואויל, דו האסט געשיקט געלד און איך האב איינגעצאהלט...

— יא, ראלף, ביז דו ביזט איינמאל צו מיר געקומען און מיך איינציגווייז אנגעהויבען צוצו-גרייטען דערצו, אז דאס קינד איז קראנק. דאן איז עס געווארען געפעהרליך קראנק. מיין הארץ האט זיך געריסען אהין צו דעם קינד, איך האב עס געוואלט צודריקען צו זיך, ארומנעהמען, קו-שען. האלזען, לינדערן די ליידען פון דעם קראנ-קען בעשעפעניש'ל, אבער כ'האב נישט געקענט אהינגעהן, ווייל דאס וואלט שאדען געבראכט מיין קאריערע. אזוי לאנג ביז דו ביזט געקומען און האסט מיר דערצעהלט, אז דאס קינד איז גע-שטארבען. דו געדענקסט ווי פערצווייפעלט, ווי אומגליקליך איך בין געווען, איך האב דעמאלט דערפיהלט אין מיר אזא פוסטקייט, אז איך האב געמיינט, אז דאס לעבען מיינס האט זיך געענ-דיגט.

— יא, אמת איך האב דיר אזוי געזאגט, אבער דאס קינד איז קיינמאל אזוי ערנסט נישט קראנק געווען און פערשטעהסט זיך, אז דאס קינד איז נישט געשטארבען.

— וואס דען איז פארגעקומען דערמיט? וואס האט פאסירט?

— אין דערזעלבער צייט, האב איך זיך בע-קענט מיט רובינען און געווארען מיט איהם היי-מיש. און דאן אפילו בעפריינדעט. פערשטעהסט זיך, אז רובין האט מיך נישט געקענט פון דער זייט, ווי דו קענסט מיך, ער האט מיך געהאלטען פאר דער ארענטליכקייט און עהרליכקייט אליין, ער איז געווארען אזוי אינטים מיט מיר, אז ער האט מיר אנפערטרויט אלע זיינע סודות, געשעפטליכע, פער-זענליכע אין אפילו ליבען-סודות. און טאקע אין יע-נער צייט האט ער זיך פערטרויט פאר מיר, אז ער ליבט שטארק זיין פרוי, די פרוי ליבט איהם אויך שטארק, אבער זיין פאמיליען-גליק ווערט צושטערט צוליב איין זאך...

— צוליב דעם, וואס זיי האבען נישט קיין קינדער, האט פאני פערענדיגט.

— יא, צוליב דעם, דאס האט געשטערט אין זייער גליק, ווייל זיי האט דאך גארנישט בעפעהלט, זיי זענען געווען פערמעגליך, געזונד און האבען זיך געגענזייטיג געליבט, ווען זיי וואלטען געהאט א קינד, וואלט דאס געווען די גליקליכסטע פאר אין דער וועלט.

(פארטזעצונג קומט)

בעריהמטע יודישע דאקטוירים אויף קעניגלעכע הויפען *)

פון דר. י. שלאסער.

אויב רעדט מען וועגען יודישע דאקטוירים, דארף מען, אין דער ערשטער רייה, רעדען וועגען יודישער מעדיצין, ד. ה. איבער וועק, וועגען דער היילקונסט, וועלכע זענען דורך יודען אנגעשריבען געוואָרען, אָדער צווישען יודען זיך געפינען. פון די גאר אלטע צייטען זענען אזעלכע ווערק כמעט צו אונז נישט דערגאנגען, אָבער, אַז אַזעלכע ווערק האָבען געווען. דערין ליגט קיין שום ספק נישט; שוין אין תנך (ישעיהו ל״ט). ווערט דערציילט, אַז, בעת חזקיהו איז קראנק געווען האָט איהם דער קעניג פון בבל צוגעשיקט אַ „ספר רפואות" וועגען וועלכען עס רעדט זיך אין תלמוד (פסחים נ׳) און וועלכעס איז אָבער שפעטער צוליב רעליגיעזע טעמים, בעהאלטען געוואָרען. אויך דער „יוסיפון" ווייסט צו דערציילען וועגען דעם, ווי אזוי די „אסיים" האָבען געהיילט, לויט געוויסע, פארגעשריבענע פאר־מולען, צוזאמען מיט פערשידענע קרייטעכצער און שטיינער.

די פריהעסטע יודישע ווערק, וועלכע עס זענען צו אונז דערגאנגען, וועגען מעדיצין קענען דעם רמב״ם (רבי משה בן מיימון) — אָפּהאַנדלונגען וועגען שלאנגענבּיסען און גיפט־וואונדען, וועלכע האָבען, אגב, ביז היינטיגען טאג נישט פערלוירען זייער אקטואַליטעט.

דער רמב״ם איז אויך געווען דער ערשטער, יודישער לייב־דאקטאר אויפ׳ן קייזערליכען הויף און עגיפטען. מיר טארען זיך אָבער, בשום אופן, נישט פארשטעלען, אַז די אויפגאבען פון די אמאליגע לייב דאקטוירים זענען געווען בעשרענקט בלויז אויפ׳ן פּרשילען מעדיצינישע עצות צו דער קייזערליכער פאמיליע, — די אויפגאבען פון אמאליגען לייב־דאקטאר זענען אָפט געווען זעהר שווערע און קאמפּליצירטע, די האָבען אָפט ארומגענומען א גאנצע רייה שטאַטס־ענינים, וועלכע האָבען געהאט גאר אַ קנאפּע שייכות צו דער מעדיצין, דער רמב״ם, למשל, איז אויסער לייב־דאקטאר, אויך געווען א מלוכה־מיטגליד אין קייזערליכען ראט און דאָס האָט איהם זעהר אבסארבירט און פיל צייט צוגענומען.

ווי אזוי עס האָט אויסגעזעהען דעם רמב״ם׳ס אַרבייטס־טאג, קענען מיר זיך פארשטעלען פון דעם בריף, וואס ער האָט געשריבען צו דעם העברעאישען איבערזעצער פון זיין ספר „מורה נבוכים", ר׳ שמואל אבן תבון. (דער מורה נבוכים איז דורכ׳ן רמב״ם אנגעשריבען געוואָרען אין אראַביש) רבי שמואל אבן תבון, האָט זיך געוואלט בעקענען מיט׳ן רמב״ם פערזענליך און האָט, צו דעם צוועק געוואלט איהם בעזוכען אין עגיפטען, וועגען וואס ער האָט צופריהער געשריבען צו דעם רמב״ם. אויף דעם בריף האָט איהם דער רמב״ם, צווישען אנדערען, געענטפערט:

„...אַז איך וויס באמת נישט, ווען איך וועל האָבען צייט צו דיר, אַז איך קייזערליכער הויף, ווען איך בין אויסער מיט מעדיצינישע ענינים,

קראנקהייט, בעלויגט מיט דער „היילגער" אינקוויזיציע, וואו ארוביה, האָט זיך געמאַטערט דריי יאהר, נישט וועלענדיג אננעהמען די קריסטליכע אמונה און איז לסוף, אין גרויסע יסורים געשטאָרבען.

אין איטאַליען האָט סיי אויפ׳ן קעניגליכען, סיי אויפ׳ן פּאפּסטליכען הויף צו פערציילען עטליכע נעמען פון בעריהמטע, יודישע דאקטוירים: אזוי איז ביים קעניג יאקוב געווען אנגעשטעלט דער בעוואוסטער קאמענטאטאר פון דער תורה, רבינו בחיי בן משה, ביי אנדרעאוס דוריה, דער דאקטאר יוסף הכהן און ביי די פויפסטען אַלעקסאַנדער דעם 6־טען און ליאָן דעם 10־טען — דער דאקטאר בונה די ליטוש.

אין פראַנקרייך, איז אויפ׳ן הויף פון קאַרל דעם 5־טען טעטיג געווען דער יודישער דאקטאר מרדכי די מודינא, ריטער פון אָרדען גאָלדענעם פליס אין ענגלאנד. די דאקטוירים: איזאק מעדיקוס און אברהם מאָשון, אין האָלאנד — סאמועל דע סילוואַ און אברהם זאקוטא און אין שוועדען — בענעדיקט דע קאַסטראַ.

אויף די עסטרייכישע הויפען זענען קיין יודישע דאקטוירים נישט געווען. הערפאר אָבער, ווערט איבערעסאַנט זיין צו דערמאָהנען דעם יודישען דאקטאר יעקב אַנטולי אויפ׳ן קעניגליכען הויף אין דייטשלאַנד, ביי פרידעריקוס רעקס, אַט טאַקע דערזעלבער פרידעריקוס, וועלכער דארף דאָס דינען פאר אַ מוסטער דעם היינטיגען היטלער־דייטשלאַנד, באַר ער הפנים, איז געווען אַביסעל קלוגער און האָט פערשטאַנען דעם בעדייט פון דעם שפריכוואָרט: „יאַק בידא, טאַ דאַ זשידאַ". אויך ביי פרידריך דעם 2־טען איז געווען אנגעשטעלט דער יודישער דאקטאר לוּאַנס.

אין רוסלאַנד בעגעגענען מיר דעם ערשטען יודישען הויף־דאקטאר ערשט אין יאָהר 1490 ביי איוואַן דעם יונגערן. זיין נאָמען איז געווען מאַעסטראָ לעאָן. זיין גורל איז געווען אַ גלייכער מיט דעם גורל פון זיין שפעטע־רדיגע פאַך קאָלעגע, דער יוד אַנטאָן — ביידע זענען, לויט קייזערליכען בעפעהל דערהרג׳עט געוואָרען.

בעסער און איידעלער האָט זיך פוילען בעצויגען צו אַהרע יודישע הויף־דאקטוירים, וועלכע האָבען ביי אַ גאַנצע רייה פוילישע קעניגע פערנומען אנגעזעהענע פלעצער אין אָפט אויך געשפילט גאַנץ בעדייטענדיגע ראָלען אין מלוכה־ענינים: דער יודישער דאקטאר מאיר דוד, איז געווען לייב־מעדיק פון סטעפאַן באַטאָרי, סאלאמאן קאַלאַהאַרא, — פון זיגמונט אויגוסט, שמחה מנחם — פון יאַן 3. סאָביעסקי, שמואל פּאַרטוס — פון קאזשימיעזש יאַגעלאַנטשיק און שפּעטער פון יאַן אַלבּרעכט, שמואל בר משולם — פון דער קעניגין באָנאַ, ברוך שקלאָווער — פון פירשט ראַדזיוויל אין שפּעטער די דאַקטוירים ישר מקנדיה און טוביה הרופא, פון וועלכען עס איז אגב, געבליבען איינס פון די וויכטיגסטע ווערק אין דער ביי־מעדיצין „מעשה טוביה, געדרוקט 1707 אין ווענעדיג.

די יודישע דאקטוירים אויף די קעניגליכע הויפען, ווי שוין דערמאָהנט, האָבען אַ חוץ זייערע בערופען, אויך געהאַט על פי רוב, צו פערזעהען פערשידענע אַנדערע מלוכה־ענינים, און אַ דאַנק זייער אַנוועזען אין קייזערליכען הויף און פאר־פּולאַרישעט אין דער סביבה, איז זיי מעהר ווי איינמאָל געלונגען, דורך זייער שתדלנות מבטל צו מאַכען געוויסע גזירות געגען יודען. מען טאָר אָבער נישט מיינען, אַז זייער וועג איז געווען אויסגעבעט מיט רויזען. על פי רוב איז דער וועג פון יודישע דאקטוירים אויף די הויפען, ווי פון יודישע דאקטוירים בכלל, געווען זעהר אַ דאָרנדיגער אין אַ טרויעריגער; כמעט אין אַלע צייטען און אין אַלע לענדער, אַ דאַנק דער קנאה און קאָנקורענץ־אומפעהיגקייט מצד זייערע נישט־יודישע פאַך־קאָלעגען, האָבען זיך געהערט אומגינסטיגע, העצערישע שטימען געגען יודישע דאקטוירים:

שוין אין 4־טען יאָהרהונדערט הערט זיך די שטים פון דעם גלח כריסטאזאמוס, אַז עס איז בעסער פון דער קראַנק, וועלכע איז אַנאַנשיקעניש פון גאָט צו שטאַרבען, איידער דורך אַ יוד געזונד צו ווערען....

די פויפסטען: בענעדיקט, דער 13־טער, אויגען, דער 4־טער און ניקאָליי דער 5־טער, האָלטענדיג, הפנים שטאַרק פון דער סברא, אַז דער רבי מעג האָבען זיי זיך געהאַלטען יודישע לייב דאַקטוירים און אַליין האָבען זיי אַרויסגעלאָזען קירכליכע „בולן" און חרמות געגען יעדע קריסטען, וואָס היילען זיך ביי יודען. אין זיינע טיש־רעדעס, האָט מאַרטין לוטער אָנגעזאָגט, נישט צו לאָזען דעם רייבעס, קריסטליכען קערפּער מטמא זיין, דורכ׳ן לאָזען בעהאַנדלען איהם פון אַ יוד. וואָן סוויטען איז זיך, מיט אַלע כוחות משתדל ביי דער קייסערין מאַריע טערעזיא, אַז זי זאָל די יודישע דאַקטוירים פערוועהרען זייער פּראַקטיק. אַפילו דער שעהר גייסט געטהע קען אויך נישט עפּעס אַנהערש זאָגען וועגען יודישע דאַקטוירים, ווי „אויף קריסטען אינד שטינגע, פערשטעהט זיך דער יודע בעזאָנדערס".

דאָך נישט געקוקט אויף די אַלע שיקאַנעס, אויף די פערשידענע שטיינער, וואָס מען האָט דעם יודישען דאַקטאר געוואָרפען אונטער די פיס, האָט ער מיט זיין אייגענאַרטיגען יודישען גייסט און התמדה, דורכגעאַרבעט זיך די סאַמע אנגעזעהענסטע פּאָזיציעס אין דער מעדיצין אויף אַלע איהרע געביטען, בעדייטענדיג איהר וויסענשאַפט און דער פיהרט איהר צו דער מדרגה, אויף וועלכע די געפינט זיך ביי היינטיגען טאָג.

*) פון אַ רעפעראַט אין דער יודישער געזעלשאַפט פאַר לאַנדקענטשאַפט.

Dr. med. L. Berman
צעגעלניאַנאַ 15, טעל. 149-07
ספּעציאַל־אַרצט פאַר מאַגען־שוואַכע־בעהאַנדלונג און סעקסועלע בעראַטונג.
נעמט אָן פון 8—11 און פון 4—8 אָוונט.
זונטאָג פון 9—1 פאַרמיטאָג.

משה מאנטעפיארע

זיין לעבענס-געשיכטע צום 150-טען געבורטס-טאג

פון מ. דאנצים

9)

ווען עס האָבען זיך אָנגעפאַנגען אין 1881 די שרעקליכע פאָגראָמען אין רוסלאַנד, האָט ער ווידער געוואָלט פאָהרען אַהין. ער איז דעמאָלט געווען אַ טיפער זקן פון 91 יאָהר. האָבען זיינע פריינד איהם געזוכט אָפּרעדען פון אונטערנעהמען אזא לאַנגע און שווערע רייזע. ער האָט אָבער געענטפערט אויף דעם: „איך וועל פאָהרען אַפילו, ווען מען וועט מיך דאַרפען טראָגען. קיין רוסלאַנד. מיך אַרט נישט. ווען מען וועט מיך אַרונטערטראָגען פון דער באַהן אין פּעטערבורג אויף די הענד און ברענגען מיך צוטראַגען צום צאַר, קיין זאַך וועט מיך נישט אָפּהאַלטען צו דינען מיינע אומגליקליכע ברידער, אויב איך בין נאָר אימשטאַנד די צו העלפען".

און ווען עס איז פאָרגעקומען אַ בּלבול־דם אין דער שטאָט קוטאַאיס אויף קאַווקאַז, זעהען מיר ווידער מאָנטעפיאָרען אַלס בעשיצער אין קאַמף. ער ווענדעט זיך צום צאַר, ער רודערט אויף די ענגלישע עפענטליכע מיינונג, ער קלאַפּט אין טירען פון מיניסטאָרען און אַמבאַסאַדאָרען.

די פאָגראָמען אויף די יודען אין רוסלאַנד, אין די 80־גער יאָהרען האָבען אויפגעציטערט די גאַנצע יודישע און אויך נישט־יודישע וועלט. מען געדענקט זיך אומעטום זאַמלען הילף פאַר די אומגליקליכע קרבנות. דער אַלטער מאָנטעפיאָרע איז ווידער דער אָנפיהרער פון דער רעטונגס־אַרבייט, ער זאַמעלט גרויסע סומען און שיקט זיי באַלד אַוועק צום רוסישען קאָמיטעט פאַר די פאָגראָם־געליטענע. ער ווענדט אַן זיין גאַנצען איינפלוס צווישען פיהרער פון רעגירונגען און דיפּלאָמאַטען. ער איז שוין דעמאָלט אַ זקן פון 98 יאָהר. ער זאָגט אָבער צום בעריהמטען יודישען אַדוואָקאַט אַרטור קאָהען, וואָס איז געווען דער פּרעזידענט פון דער באָאַרד אָף דעפּוטיס:

„אויב עס פאָדערט זיך, אַז איך זאָל פאָהרען אין די אינטערעסען פון אונזערע אומגליקליכע ברידער, בין איך עס גרייט צו טון".

„מאָנטעפיאָרע׳ס לעצטע רייזע קיין ארץ־ישראל"

מאָנטעפיאָרע די אַלע פערצנדיגע טעטיגקייטען, וואָס דער אַלטער פילאַנטראָפּ און אומערמידליכער פאָלקס־קעמפער האָט אָנגעפיהרט; צווישען די טויזענט־און־איין יודישע אינטערעסען, וואָס האָבען איהם פערשלונגען, איז ארץ־ישראל געווען דער צענטער פון אַלעמען; ער האָט אויך אין מיבוט נישט פערגעסען אַז די יודען אין דעם היילגען לאַנד און אַן די פערשידענע פלענער, וואָס ער האָט געהאַלטען אין דורכפיהרען צו פּע־בעסערען זייער עקאָנאָמישע און פּאָליטישע לאַגע. ער האָט נאָך פריהער, אין 1875, געקויפט לאַנד צו בעזעצען די יודען און געשיקט העמועלביגע יאָהר זיין סעקרעטאַר, ד״ר לעווי, צו אונטערזוכען די נייע ישובים, וואָס זענען ביסלעכווייז געשאַפען געוואָרען.

איהם האָט אויך פערשאַפט גרויס צופרידענקייט דאָס וואָס דער טערקישער סולטאַן האָט איהם געגעבען די ערלויבניש צו פערריכטען דעם אויבערשטען טייל פון דער כותל מערבי, וואָס האָט געהאַלטען ביים צעפאַלען ווערען. ער האָט איינגעפיהרט אַ דרוקעריי אין ירושלים. ער האָט געזוכט צו פערבעסערען דעם צושטעל פון וואַסער און די ברונימער, זיין יאָהער בעזוך אין ארץ ישראל איז געווען אַ געוואַלדיגע געשעהעניש פאַר די דאָרטיגע יודען. די בעפּעלקערונג האָט איהם אויפגענומען ווי אַ קעניג־אָנגעצערטענעם קעניג. און אַז זעהען מיר איהם ווי ער מאַכט זיין לעצטע רייזע אין דעם לאַנד וואָס איז געווען אַזוי איינגעבאַקען אין זיין האַרצען און צו וועלכען ער איז צוגעבונדען מיט די צאַרטסטע און היילגסטע פעדים פון זיין נשמה. די דאָזיגע רייזע איז געווען פערבונדען מיט אַ גרויסען פּלאַן פאַר דעם יודישען ישוב אין ארץ ישראל. וואָס ער האָט זיך געקליבען דורכצופיהרען.

דעם 15־טען דעצעמבער, 1875, האָט ער צונויפגערופען אַ גרויסע פערזאַמלונג פון אנגעזעהענע ענגלישע יודען, פאַר וועלכע ער האָט פאָרגעלייגט דעם פּלאַן. דאָס איז געווען באַלד נאָך זיין צוריקקעהר פון ארץ ישראל. דער פּלאַן איז בעשטאַנען אין שאַפען אַ גרויסען קאָלאָניזאַציע פאָנד, אוז מיט דער הילף פון דעם דאָזיגען פאָנד זאָל מען אנטוויקלען אַגריקולטורעלע ישובים אויף אַ ברייטען מאַסשטאַב. דער פּלאַן איז אָנגענומען געוואָרען, און עס איז אויך בעשלאָסען געוואָרען, אַז מען זאָל צוטרעטען צו דער אַרבייט.

אויף דער דאָזיגער פערזאַמלונג האָט מאָנטעפיאָרע אויך געמאַכט אַ פאָרשלאָג, אַז אַ דעלעגאַציע פון מיטגלידער פון דער געזעלשאַפט וואָס האָט אונטערגענומען צו שאַפען דעם פאָנד, איינגאַיינעם מיט איינפלוסרייכע יודען, זאָל געהען אַלס דעפּוטאַציע צום טערקישען אַמבאַסאַדאָר אין לאָנדאָן. די אויפגאַבע פון דער דעפּוטאַציע איז געווען פאָרצושלאָגען פאַר דעם טערקישען אַמבאַסאַדאָר דעם פּלאַן פון אַ ברייטער יודישער קאָלאָניזאַציע אין סיריע און פּאַלעסטינע. דער אַמבאַסאַדאָר האָט די דעלעגאַציע אויפגענומען זעהר פריינדליך און אויך צוגעזאָגט, אַז ער וועט צושטעלען וועגען דעם אַ גינסטיגען בעריכט צום סולטאַן אין קאָנסטאַנטינאָפּעל. פון דעם דאָזיגען צוזאָג האָט זיך נישט אויסגעלאָזט זעהר פיל. די זוימען אָבער, וואָס מאָנטעפיאָרע האָט פערזייהט, דער אידעאַל פון אַ יודישען ישוב אין ארץ ישראל, פאַר וועלכען ער האָט געבראַכט און וועקגעגעבען אַזויפיל כחות און געלד, דאָס אַלץ האָט סוף כל סוף געבראַכט גרויסע פרוכט.

די פאָגראָמען פון די אַכציגער יאָהרען האָבען אויפגעשטעלט די יודישע לאַגע אין דער וועלט אין איהר גאַנצען טראַגיזם. עס איז געוואָרען קלאָר, אַז יודען מוזען געפינען אַ ווינקעל, וואו צו קאָנען בויען זייער לעבען, און אַז איבערהויפּט איז דאָס נויטיג פאַר די הונדערטער טויזענדער פאָגראָם־געליטענע, וועלכע זענען געלאָפען פון דעם רוסישען גיהנום וואוהין די אויגען האָבען זיי גאַר געטראָגען. און עס איז געבוירען געוואָרען די אידעע פון „חיבת ציון", עס האָבען זיך בעוויזען די „בילו׳צעס", וועלכע האָבען זיך אַוועקגעלאָזען קיין ארץ־ישראל, און מיט באַקעטע הענט גענומען גראָבען און אויפלעבען די לאַנג פערוויסטע ערד פון דעם לאַנד פון יודישע האָפנונגען.

די געבורט פון דער „חיבת ציון"־אידעע און די בעוועגונג וואָס איז ארום איהר בעשאַפען געוואָרען, האָבען אַרויסגערופען גרויס פרייד אין מאָנטעפיאָרע׳ס האַרצען. ער האָט געזעהען אין דער דאָזיגער בעוועגונג אַ פערווירקליכונג פון די ליכטיגע חלומות, מיט וועלכע ער האָט זיך אַרומגעטראָגען פון זיין יוגענט אָן. דער געדאַנק, אַז ארץ־ישראל ווערט אַ יודישע־ צענטער", אַז יודען געהען זיך בעזעצען אויף דער ערד און אויפבויען פאַר זיך אַ ביי, פריי לעבען, אַ סביבה וואָס זאָל זיין דורכגעזאָפּט מיט דעם גייסט פון יודענטום, אַט דער געדאַנק איז פאַר איהם געווען אַ גרויסע טרייסט אויף זיינע אַלטע יאָהרען.

און ער האָט אויך געהאַט די זכיה צו זעהען די יודישע קאָלאָניעס ביסלעכווייז אויפבליהען. עס זענען אויסגעוואַקסען אַזעלכע קאָלאָניעס ווי „ראשון לציון", „זכרון יעקב" און אַנדערע. עס האָבען זיך אויך געגומען אַנטוויקלען די ישובים, וואָס מאָנטעפיאָרע אַליין האָט געגרינדעט מיט דער הילף פון דעם געלד, וואָס ער האָט בייגעטראָגען און וואָס ער האָט געזאַמעלט צווישען אַנדערע. און אין 1884 איז פאָרגעקומען די ערשטע קאָנפערענץ פון די „חובבי ציון" אין קאַטאָוויץ. דאָס איז געווען אַ היסטאָרישער צוזאַמענקונפט. עס איז געווען צום ערשטען מאָל אין דער יודישער געשיכטע וואָס יודישע פאָרשטעהער האָבען זיך פערזאַמעלט צו בעטראַכטען, ווי אַזוי יודען קאָנען זיך אומקעהרען צוריק אין ארץ־ישראל און ווי אַזוי עס קאָן דאָרטען אויפגעבויט ווערען אַ יודישער ישוב. די אויגען פון דער גאַנצער יודישער וועלט זענען דעמאָלט געווען אָנגעשטעלט אויף דעם קליינעם שטעטעל קאַטאָוויץ, און גאַליציע, וואו די קאָנפערענץ איז פאָרגעקומען. די רעדעס וואָס זענען דאָרטען געהאַלטען געוואָרען, און די בעשלוסען וואָס זענען אָנגענומען געוואָרען, האָבען אָפּגעקלונגען ווייט און ברייט וואו יודען געפינען זיך, און האָבען אָנגעצונדען נייע האָפנונגען אין יודישע הערצער.

די דאָזיגע קאָנפערענץ האָט זיך צוזאַמענגעטראָפען מיט דעם הונדערט־יאָהריגען געבורטסטאָג פון משה מאָנטעפיאָרע, און זי איז געווען ווי אַ מין סימבאָל פון זיין אידעאַל און לעבענס־חלום.

זיין הונדערט־יאָהריגער געבורטסטאָג איז געווען אַ נאַציאָנאַלער יום־טוב ביים יודישען פאָלק אין דער גאַנצער וועלט, אין די ווייטסטע און פערוואָרפענסטע יודישע ישובים האָט מען געפייערט דעם יובילעאר פון דעם פערגרעסערטען פילאַנטראָפּ און קעמפער. קיין גרויסער יוד אין דער געשיכטע איז נישט זוכה געווען צו אַזויפיל כבוד, אין דעם טאָג פון דער פייערונג האָבען זיך יודען פערזאַמעלט אומעטום, אין די שוהלען און אין די בתי־מדרשים, און געזאָגט תפילות און געבעטען ביי גאָט, ער זאָל פערלענגערען דאָס לעבען פון דעם מאַן, וואָס איז בעטראַכט געוואָרען פאַר דעם רעטער און משיח פון זיין פאָלק. ער האָט געקראָגען צוגעשיקט בעגריסונגען כמעט פון יעדער יודישער קהלה אין דער וועלט. ער איז אויך בעגריסט געוואָרען פון די אָנגעזעהענסטע שטאַטסלייט און דיפּלאָמאַטען אין ענגלאַנד און אין אַנדערע לענדער, צווישען די איז געווען אַ וואַרימער בעגריסונגס־בריף פון דער קעניגין וויקטאָריאַ.

(סוף קומט מאָרגען).

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

מיטוואך 21 יד כסלו תרצ"ה

נאוועמבער

זון-אויפגאנג 7.07

זון-אונטערגאנג 3.36

דער קאמף צווישען גאז און עלעקטריע

זשורנאליסטישער-בעזוך אין דער לאדזער גאזאווניע

די דירעקציע פון דער לאדזער גאזאווניע האט איינגעלאדען די פרעסע-פארשטעהער צו בעוויזען די נייע גרויסע אינוועסטיציעס, וועלכע די גאזאווניע האט לעצטענס אדורכגעפיהרט.

דער פרעסע-אויספלוג איז אויפגענומען געווארען דורך דעם הויפט-דירעקטאר גונדלאך, די דירעקטארען האפמאן און רעפש, די אינזשיניערען שיקארסקי און קובאלא און מצד דעם מאגיסטראט דיר. קאלינאווסקי, סעקרעטאר יאווארסקי און אינזש. דזשעדזשאווסקי.

דיר. גונדלאך האט געהאלטען פאר די פערזאמעלטע א לענגערען רעפעראט וועגען דער ענטוויקלונג און איצטיגען צושטאנד פון דער לאדזער גאזאווניע.

די גאזאווניע איז ענטשטאנען אין יאהר 1869, זי איז אויסגעבויט געווארען דורך ענגלענדער און אין פערלויף פון 40 יאהר עקספלואטירט געווארען דורך א דייטשער געזעלשאפט. אין יאהר 1909 איז זי איבערגענומען געווארען דורך עטליכע לאדזער בירגער, וועלכע האבען אנגעהויבען צו מאכען פערשידענע אינוועסטיציעס. זיי האבען אויך געזאמעלט א רעזערוו-קאפיטאל פון 430 טויזענד זלאטעס, פאר וועלכען מ'האט געזאלט אויסבויען א שפיטאל. די רוסען האבען ביים מלחמה-אויסברוך מיטגענומען דאס געלד קיין רוסלאנד. אין יאהר 1920 איז די גאזאווניע איבערגענומען געווארען דורכן לאדזער מאגיסטראט. פון דעמאלט אן האט די גאזאווניע געלעגט 65,500 מעטער נייע גאז-רויהרען.

די לעצטע צייטען האט מען געמוזט טראכטען וועגען דעם, אז די לאדזער גאזאווניע זאל מאדערניזירט ווערען, כדי אזוי ארום צו קענען בילינגער מאכען גאז פארן קאנסומענט צו בעלויכטען, הייצען און קאכען. צוליב דעם זענען אויסגעבויט געווארען די נייע גאז-קעסלען, וועלכע האבען געקאסט 1 מיליאן 200 טויזענט זלאטעס. די אינוועסטיציע איז געמאכט געווארען פון א קורץ-טערמיניגען קרעדיט, וועלכער ווערט שוין אפגעצאהלט. גאכן אפצאהלען דעם חוב, אין אפריל 1935 וועט דער מאגיסטראט קענען בעדייטענד בילינגער מאכען גאז. די נייע קעסלען זענען פון די מאדערנסטע און ליפערן א זעהר ווערטפולען גאז. די נייע קעסלען גיבען גרויסע אפשפארונגען, וואס מאכט ווייטער מעגליך צו פערבילינגערען דעם גאז.

אין די לעצטע יאהרען, זאגט דיר. גונדלאך, קומט פאר א פאכאווע קאמף צווישען די אנהענגער פון עלעקטריע און די אנהענגער פון גאז. נאך זעהר פיל פרובען איז פעסטגעשטעלט געווארען:

ביים קאכען זענען 4 עלעקטרישע קילאוואטען גלייך 1 קוביק מעטער גאז.

ביים באקען זענען 13 עלעקטרישע קילאוואטען גלייך 1 קוביק מעטער גאז.

ביי אפאראטען וואס ווארימען וואסער (באד-קעסלען) זענען 5 עלעקטרישע קילאוואטען גלייך צו 1 קוביק מעטער גאז. דאס זעלבע איז אויך ביי מאטארען, ס'קומט דעריבער אויס, אז דא וואו ס'האלט ביים צונויפנעמען ווארם-שטאף דארף מען נאר בענוצען גאז, אויב ביי בעלייכטונג, זאגט דיר. גונדלאך, איז בעקוועמער עלעקטרי, איז ביים קאכען, הייצען פיל בילינער גאז.

אין לאדז איז די קאנסומציע פון גאז א קליינע, דאס איז דערפאר, ווייל ער איז ווירקליך טייער. דער מאגיסטראט בעמיהט זיך דעריבער, אז גאז זאל וואס בילינער ווערען, וואס וועט אויך געשעהען אין דער נאהענטסטער צייט.

נאכ'ן רעפעראט פון דיר. גונדלאך, האט די דירעקציע געוויזען די פערזאמעלטע די נייע גראנדיעזע אינוועסטיציעס, וועלכע זענען אמתע וואונדער פון דער נאטור. די דירעקציע האט געגעבען גענויע אויפקלערונגען וועגען אלע איינריכטונגען פון דער מאדערנער גאזאווניע.

שווינדלער ארבייטען מעשים

אויף דער סטאציע פון פירמע-אויטאמאבילען

(2) אין הויף, אויף פאלודניאווא 42 געפינט זיך א סטאציע פון לאסט-אויטאס פון פערשידענע פראווינץ-פירמעס, וועלכע ברענגען קיין לאדז, אדער פיהרען פון לאדז פערשידענע סחורות.

פון די דאזיגע אויטאס זענען מקבל די סחורות עקספעדיענטען פון פערשידענע לאדזער פירמעס.

פאסירען לעצטענס אזעלכע זאכען: אויף דער סטאציע האבען זיך געוויזען שווינדלער, וועלכע נארען אויס ביי די עקספעדיענטען די סחורות אונטער פערשידענע אויסרעדען.

אזוי, למשל איז עהרנעכטען בעשווינדעלט געווארען דער עקספעדיענט לייב ראזענצווייג (דרעוונאווסקא 11), וועלכער האט געבראכט מיט א דראזשקע אויף פאלודניאווא 42 א פאסטען סחורה אין דער ווערט פון עטליכע הונדערט זל. ווען די דראזשקע איז אריינגעפאהרען אין הויף, איז תיכף ערשינען עפיס א פערשוין, וועלכער האט זיך פארגעשטעלט אלס אינהאבער פון איינעם פון די לאסט-אויטאס און דערקלעהרט, אז ער איז בעפולמעכטיגט געווארען צו אפנעהמען ביי ראזענצווייגען די סחורות.

נישט חושד-זייענדיג קיין שום בייז, האט ראזענצווייג איבערגעגעבען דאס פעקעל סחורה צו דעם אומבעקאנטען פערשוין, און ערשט אין א פאר שעה שפעטער האט ער זיך געכאפט, אז דא איז בעגאנגען געווארען א שווינדעל.

נעכטען האט מען ווידער אויף דעם זעלבען אופן געפרובט צו בעשווינדלען אנ'עקספעדיענט פון דער פירמע „לאנדסבערג". אבער יענער האט זיך בעצייטענס געכאפט, און גערופען פאליצי.

די שווינדלער זענען אבער שוין געווען העט-ווייט...

פאליצי פיהרט אנ'ענערגישע אויספארשונג.

ס'איז גראט הפקר-פעטרישקע

מען פאטשט אינמיטען גאס א יודישען בחור, מען מאכט אן א גאנצע זאווערוכע

(2) פאר'ן הויז אויף פשעיאזד 39 איז אין דער נאכט פונ'ם 21. אויפ'ן 22. אקטאבער ה. י. פארגעקומען אנ'אויסערגעוועהנליכער סקאנדאל. וועלכער האט זיך אנגעהויבען נאך פאר'ן הויז אויף פשעיאזד 34.

דא-א, פארן הויז האט עפיס א כוליגאן אויסגעפאטשט א געוויסען יונגענמאן, וועלכער איז געגאנגען אין דער בעגלייטונג פון זיין כלה יאדוויגא עהרליך און איהר קוזינקע פייגע ראזענבלאט.

דער יונגערמאן האט זיך אזוי דערשראקען פאר'ן אומגעריכטען פאטש, אז ער איז אריינגעלאפען אין טויער אויף פשעיאזד 39, און נאך איהם זיין כלה מיט דער קוזינקע, וועלכע האבען דארט געוואוינט.

אין א ווײלע שפעטער האט דער סטרוזש געשלאסען ס'טויער.

ס'האט נישט לאנג געדויערט און אין 10 מינוט ארום האבען אין טויער אנגעקלונגען צוויי פערשוינען.

ווען דער סטרוזש האט זיי געעפענט דאס טויער, האבען זיי דערקלעהרט, אז זיי זענען געהיים-אגענטען, און, אז זיי זוכען די פערזאנען, וואס זענען מיט אנ'ערך 10 מינוט צוריק אריינגעלאפען אין טויער. זיי זוכען די ענטלאפענע, ווייל זיי האבען נישט בעצאהלט פאר א דראזשקע, מיט וועלכער זיי זענען געקומען.

נישט ווייסענדיג פון קיין פותר און קיין חלום האט דער סטרוזש אריינגעלאזט די „געהיים-אגענטען", וועלכע האבען אנגעמאכט א גאנצען הארעמידער אין הויף, און איבערגעוועקט אלע לאקאטארען.

זיי זענען אריין אין דער וואוינונג פון א געוויסען ישראל אבראמאוויטש, צו וועלכען זיי זענען צוגעקומען מיט דעם זעלבען פזמון, אז זיי זענען געהיים-אגענטען, און האבען זיך דארט גענומען מאכען א רעוויזיע...

מען האט איבערגעקעהרט אלעס מיט'ן קאפ אראפ און מיט די פיס ארויף, אנגעמאכט א חורבן ממש, און זיך געקליבען אריינצוגיין צו א צווייטען לאקאטאר.

ביני לביני האט זיך דער ווירט פונ'ם הויז געכאפט, אז דאס איז עפיס די „מעשה נישט גלאטיק". האט ער בעפוילען צושליסען דאס טויער, און איידעל א בעט געטון די „געהיים-אגענטען", אז זיי זאלען זיך אויסלעגיטימירען.

האט עס די 2 פערשוינען נישט פערשמעקט, און זיי האבען געוואלט מאכען פיס, אבער... מען האט זיי געזאגט: „בראבקעס, שטייט", און מ'האט זיי אפגעפיהרט אין קאמיסאריאט אריין.

דארט האט זיך ארויסגעוויזען, אז דאס זענען דער 27-יעהריגער אלפאנס מיכאלסקי, דער 26-יעהריגער טאדעאוש נאווראטשאק. עס האט זיך אויך ארויסגעוויזען, אז מיכאלסקי איז עס אויך דער, וואס האט אראפגעלאזט א פאטש דער עהרליכס חתן.

נעכטען זענען די 2 תנא-בארטעקעס געשטאנען פארן געריכט און זיי האבען בעקומען צו 3 חדשים אומבעדינגטען ארעסט פארן אנגעבען זיך אלס געהיים-אגענטען.

DR. DED. H. LUBICZ

פאר הויט, ווענערישע און געשלעכטס-קראנקה.

צעגעלניאנא 7 (פריהער 43), טעל. 141-32

עמפפאנגס-שעה'ן 8–10, 12–2, און 5–8 אוונד

זונטאג און יום-טוב פון 9–11 בייטאג.

און יו"ט 9–1. פאר דאמען בעזונדערער ווארט-זאל

רעפרעזענטאנץ-טעאטער „ראזמאיטאשטשי" 27 ציגעל-גאס 27 טעל. 112-25.

דירעקציע: דוד צעלמייסטער.

גאסטשפילן פון דעם יודיש-דייטשען שוישפילער און רעזשיסערפון בערלינער שטאט-טעאטער און לעסינג-טעאטער

קורט קאטש

היינט, מיטוואך, 9.30 אוונט די גרעסטע טעאטער-סענסאציע

„סערזשאנט גרישא"

פון ארנאלד צווייג אין 19 בילדער, רעזשי און הויפט-ראל: קורט קאטש.

עפעקטפולע אויסשטאטונג! ספעצ. קאנסטרוקטיווע דעקאראציעס פון ארט.-מאלער קודעוויטש

א פרעמיע פאר די לעזער פון

„נייעם פאלקסבלאט".

מיט דעם דאזיגען קופאן בעקומט מען ביי דער קאסע פון טעאטער „ראזמאיטאשטשי" 2 בילעטען צו 1.40 זל. פארטער-לאזשע און אין די ערשטע רייהען, שוין צוזאמען מיט גארדעראבע און שטייערן.

קופאן!

אויף 2 הנחה-בילעטען

היינט, מיטוואך, 9.15 אוונד

דעם 21/XI – 1934

איז טעאטער

„ראזמאיטאשטשי"

שניידט אויס דעם קופאן.

מארגן דאנערשטאג, 9.30 אוו. נאר 1 מאל! גרויסע הנחה- און פאלקס-פארשטעלונג

אלע בילעטען נור 1 זל.

א דאנק פון קינדער

א דאנק פון קינדער שפילט זיך אויס דעם טיפען שמערץ פון א צובראכן מוטער-לעבען.

א דאנק פון קינדער ווייזט די אונדאנקבארקייט פון קינדער צו זייער מוטער.

א דאנק פון קינדער איז גוט געשריבען און קאנצערט געשפילט.

הלא, הלא!

בקרוב עפענט זיך,

בקרוב וועט שפילען,

בקרוב וועט לעבעדיג זיין

— א —

„שמערל-בערל-טעאטער"!

קינסטלערישע מאריאנעטקעס

פרטים קומען.

רעגיסטראציע פון יארגאנג 1914

היינט, מיטוואך, דעם 21 נאוועמבער דארפען זיך שטעלען די פאבאראווצעס פון 1914, וועלכע האבען זיך צוליב וואסערע-נישט-איז סיבות נישט געשטעלט צו די טערמינען און די מענער פון די עלטערע יאהרגענג, וועלכע האבען זיך לעת עתה צו א צווייטער רעגיסטראציע (פון א פאבאר-רשימה) נאך נישט געמאלדען און זענען נישט אריינגעטראגען געווארען אין די פאבאר-ליסטעס, און וואוינען אויפ'ן שטח פון אלע פאליציקאמיסאריאטען.

צוגאב-פאבאר

דעם 28 נאוועמבער וועט זיין טעטיג א צוגאב-פאבאר-קאמיסיע פאר פ.ק.או. לאדז 2, פיעטריקאווער 165. עס דארפען זיך אהין שטעלען די פאבאראווצעס פון יאהר 1913 און עלטערע, וועלכע האבען נישט רעגולירט זייער מיליטער-פליכט און וואוינען אויפן שטח פון 14, 13, 12, 10, 7, 6, 4, 1 קאמיסאריאטען און האבען בעקומען נאמענטליכע אויפפאדערונגען פון שטאט-סטאראסטווע.

די נייע אינסטרוקציעס

וועגען בעקומען ארבייטסלאזע-אונטערשטיצונג

(2) דער וואיעוואדישער ארבייטס-פאנד אין לאדז האט נעכטען בעקומען אינסטרוקציעס פון ארבייטס-מיניסטעריום, וועלכע דינען אלס יסוד פון די רעכט פון ארבייטלאזע אויף צו בעקומען דרינגענדע שטיצע פון דעם דערמאנטען פאנד.

עס דארף אונטערגעשטראכען ווערען די ענדערונג אין די אינסטרוקציעס, וועלכע זענען זיך סומך אויף דעם, וואס די בעצאהלטע ארבייט, פון איינעם פון דעם פעטענט'ס משפחה-מיטגלידער, דיסקוואליפיצירט נישט דעם דאזיגען פעטענט פון בעקומען שטיצע, ווי עס האט זיך לעת עתה פראקטיצירט.

א חודש ארעסט און 100 זל.

פאר'ן בעליידיגען אנ'ארבייטס-אינספעקטאר

(2) דאס שטאטישע געריכט האט נעכטען פערמשפט דעם פאבריקאנט אדאלף פערטשוק (וויסאקא 20–22) אויף א חודש צו זיצען, און צו בעצאהלען 100 זלאטעס שטראף.

דעם פסק האט ער בעקומען דערפאר, וואס בעת א סכסוך מיט זיינע ארבייטער זאל ער זיך האבען אויסגעדריקט, אז ער האט דעם ארבייטס-אינספעקטאר קאקאווסקי אין... קעשענע.

די ארבייטער האבען עס צוגעטראגען דעם אינספעקטאר, און אזוי האט דער ענין אנגעשפארט אין געריכט.

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) היינט בייגאכט דיזשורירען: י. דאנצער (נגערזשער 57), וו. גראשקאווסקי (11 ליסטאפאד 15), ס. גארפיין (פילסודסקיעגא 54), י. כאנדזשינסקי (פיעטריקאווער 165), ר. רעמבעלינסקי (אנדזשעיא 28), א. שימאנסקי (פשענדזאלניאנא 75).

אלג. פערזאמלונג פון שפינער
זיך ארויסגעזאגט פארן פערבאנדס-צוואנג

(אַג) מאָנטאָג, דעם 19 ד. ח. איז פאָרגעקומען אַ אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון שטרייך-גאָרן-שפינער פערבאַנד. אַלס פאָרזיצער איז איינשטימיג אויסגעוועהלט געוואָרען אדוו. וויעזשביצקי. די פאַרזאמלונג איז געווען געווידמעט דער לאַגע פון די לאָדזער לוין-שפינערייען. דער פערבאַנד פון די שטרייך-גאָרן שפינערייען זעהט די איינציגע רפואה צו אַלע אָנגעוויטאָגטע ענינים אין דער שטרייך און וויגאָניע-שפינערייען אין איינפירן דעם פערבאַנדס-צוואַנג. אין שייכות דערמיט איז אויף דער פערזאַמלונג גענוי אַנאַליזירט געוואָרען די גאַנצע פראַגע און עס איז אויך דיסקוטירט געוואָרען דער פראָיעקט פון קינפטיגען סטאַטוט, וועלכער איז שוין צוגעפאַסט צו דעם צוואַנגס-פערבאַנד פון די שפינער. די פערזאַמעלטע האָבען זיך ארויסגעזאָגט, אז די ענדערונג פון סטאַטוט איז אַ צו ערנסטע פראַגע, מען זאָל זי קענען ערלעדיגען אויף איין זיצונג און עס איז דעריבער בעשלאָסען געוואָרען אָפצולייגען די פערזאַמלונג אויף 14 טעג. אין משך פון דער צייט וועלען זיך די מיטגלידער גענוי בעקענען מיטן סטאַטוט. אויף דער פערזאַמלונג איז אויך בעריהרט געוואָרען די פראַגע פון דער קאָנקורענץ פון דער גרויסער אינדוסטריע. עס איז פעסטגעשטעלט געוואָרען אַז די גרויסע אינדוסטריעלער פערמאַכטען זייערע פאַבריקען צו לוין-שפינער, א חוץ דעם זענען אַ סך גרויסע פאַבריקען איבערגעגאַנגען אויף לוין און צוליב דעם, וואָס זיי גיבען די קליענטען בעסערע קרעדיטען, מאַכען זיי די אָרגאַניזירטע שפינער אַ שטאַרקע קאָנקורענץ.

פונקט אינ׳ם 1 מאַי
האט ער בעקומען אויסגעשטאכען אנ׳אויג פאר׳ן וועלען פערגוואַלדיגען א פרוי

(2) אין דעם 1 מאַי — אַ הייסער טאָג איז געווען — האָט א געוויסער ערווין צעלמער שפאַצירט אינ׳ם זשאַבעניצער וואַלד מיט זיין בעקאַנטער, אירענאַ לעשניעווסקאַ. אינמיטען שפאַצירען איז צו זיי צוגעקומען צעלמערס בעקאַנטער, דער 52-יעהריגער אויגוסט פייגע, און האָט צוזאַמען מיט זיי שפאַצירט.

האָט מען שפאצירט און גערעדט, גערעדט און שפאצירט, ביז — אָוונט-צייט האָט פייגע (ווייזט אויס אנ׳אַלטער דייטש, וואָס האַלט פון די פריהערדיגע ליבעניש-סיסטעמען אין דייטשלאַנד, נישט פון די איצטיגע) געמאַכט אַ שטיקעל פאָר-שלאָג דער לעשניעווסקע, אַז זי זאָל זיך איהם אָפגעבען... און אזוי ווי די לעשניעווסקאַ האָט מיט כעס אָפגעוואָרפען זיין איידעלע פראָפּאָזיציע, האָט ער, הבחור פייגע, זיך א וואָרף געטון אויף איהר, און זי געוואָלט פערגוואַלדיגען...

אַז צעלמער האָט עס דערזעהן, וואָס זיין „פריינד און קאַמעראַדע" גייט טון מיט זיין בעקאַנטער, האָט ער ארויסגעכאַפּט א מעסער, און אַריינגעשטאָכען איהם אין אויג אַריין.

הייליל, פייגעס אויסזיכטען אויף דער וועלט זענען ערגער און שמעלער געוואָרען, ווייל ער איז געבליבען ביי איין אויג, און — ערווין צעלמער האָט נעכטען בעקומען און געריכט אַ פסק דין — 2 יאָהר טורמע מיט׳ן אָפּלייגען די שטראָף אויף 2 יאָהר.

Bank Handlowy w Łodzi
Spółka Akcyjna
Kościuszki 15
przyjmuje za niewielką opłatą
na przechowanie kufry, walizy, kosze i t.p.
które lokuje w urządzonym według wymagań
nowoczesnej techniki SKARBCU.

זאַל פילהאַרמאָניע טעל. 213-84
היינט, מיטוואָך, דעם 21-טען נאָוועמבער, 9 אַ זייגער אָוונט
וועט דער בעקאַנטער אויטאָר פון ווערק
„די אייגענע לעבענס-בעשרייבונג פון א פערברעכער"
אורקאַ נאַכאַלניק
האַלטען א פאָרלעזונג
„די אויבערשטע און נידריגסטע שיכטען פון דער געזעלשאַפט"
ווי אויך וועט ער רעציטירען עטליכע קאַפּיטלען
פון זיינע ביז-איצט נישט געדרוקטע ווערק.
צוליב דער פערזענליכער אָנוועזענהייט פון אמת׳ען אורקע נאַכאַלניק ווי אויך די אינטערעסאַנטע טעמע פון זיין פאָרלעזונג, פערשפּרעכט דער אָוונט צו זיין זעהר אינטערעסאַנט.
בילעטען פון 75 גר. צו בעקומען אין קאַסע פון פילהאַרמאָניע.

אויפרייס אין א בעקעריי
שווער פערוואונדעט געוואָרען א געזעלען

(2) נעכטען אַרום 1 ביינאַכט איז אויף דער פּאָדלעשנאַ-גאַס 10, אין דער בעקעריי פון נאָסאָנאַל בערענט, פון אומבעוואוסטע סיבות פאָרגעקומען אַ שרעקליכער אויפרייס פון באַק-אויווען.

דער אויווען איז טיילווייז צושפרונגען אויף שטיקלעך, און פון דעם אויפרייס איז שווער פערוואונדעט געוואָרען דער בעקער-געזעלען פראַנ-ציסעק וואָיטשאַק, וועלכען פּאָגאָטאָוויע האָט אין כמעט אַ האָפענונגסלאָזען צושטאַנד אָפּגעפיהרט אין שפיטאָל.

דער באַלעבאָס פון דער בעקעריי גופא, בערענט איז לייכט פערוואונדעט געוואָרען, און מ׳האָט איהם איבערגעלאָזט אינדערהיים.

פון דעם אויפרייס זענען צופלאַצט געוואָרען אַ סך שויבען אין דעם הויף.

פּאָליציי פיהרט אַנ׳אויספאָרשונג.

2 ברידער זענען איבערגעפאהרען געוואָרען פון א טראַמוואַי

(2) נעבען דער לימאַנאָווסקיעגאָ 152 איז דער טראַמוואַי לאָדז — אַלעקסאַנדער נעכטען מיט אַ געוואַלדיגען אימפעט אַרויפגעפאָהרען אויף די צוויי ברידער סטאַניסלאַוו און וואַצלאַוו שינקאָווסקי (פון לימאַנאָווסקיעגאָ 165) וועלכע זענען צוריק-געגאַנגען אַהיים מיט די טראַמוואַי-שינעס.

פון דער קאַטאַסטראָפע איז סטאַניסלאַוו שינקאָווסקי אַרויס מיט אַ צושמעטערטען שאַרבען און אַ גוסס׳ן האָט מען איהם אָפּגעפיהרט אין שפיטאָל.

דער צווייטער ברודער, וואַצלאַוו, איז אָפּגעקומען מיט לייכטערע וואונדען, און מ׳האָט איהם אַריבערגעטראָגען אַ היים.

בעפאלען, פערגוואלדיגט
און אנגעשטעקט מיט א וועגערישער קרענק

(2) דעם 16 ד. ח. איז געפאָהרען קיין גלאָוונע וועגען האַנדעלס-ענינים די 25-יעהריגע לאָדזער איינוואוינערין חנה זילבערבערג (קילינס-קיעגאָ 12).

גייענדיג דעם פאָריגען שבת מיט דעם גלאָוונער וואַלד איז זי פּלוצים בעפאַלען געוואָ-רען פון עפּיס אַ פרא אדם, וועלכער האָט זיך אַ שליידער געטון אויף דר׳ערד און פערגוואַלטיגט.

גלייך דערנאָך איז דער פערשוין ענטלאָפען.

אַז די אומגליקליכע איז צו זיך געקומען, איז זי אַוועק אין דעם נאָהענסטען פּאָליציי-פּאָס-טען, וואו זי האָט געמאָלדען וועגען דעם אומגליק, וואָס מיט איהר האָט געטראָפען.

אַז אַ דאָקטאָר האָט זי אונטערזוכט, האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז דער פרא אדם האָט זי נאָך אָנגעשטעקט מיט אַ געפעהרליכער ווענערישער קראַנקהייט.

דער סוף דערווייל איז, אַז פּאָליציי האָט דעם פערשוין געפאַקט און אַריינגעזעצט אין טורמע.

ער הייסט יאַן קאַמינסקי. 26 יאָהר אַלט וואוינט אין דאָרף נאָווי וואַרכאָלאָוו.

גאסטשפילען פון קורט קאטש אין „ראזמאיטאשטשי"
אויפפיהרונג פון ארנאלד צוויג׳ס „סערזשאנט גרישא"

[די] ערשטע פראַגע, וועלכע מ׳דאַרף זיך שטעלען איז, צי איגנעט זיך „דער שטרייט וועגען סערזשאַנט גרישא" אויף אַ סצעניש שטיק, אויף אַ שוישפּיל, ווי דאָס ווערט אָנגערופען אויפ׳ן אַפיש און צווייטענס צי האָט אַ זין צו שטעלען אין איצטיגען אויגענבליק דאָס דאָזיגע שוישפּיל פון מלחמה־קאַשמאַר און מלחמה־איבערלעבעניש?

ס׳א׳ן כאַראַקטעריסטיש נישט נאָר פאַר קורט קאַטש, נאָר פאַר אַלע די דייטשע שוישפּילער און קינסטלער, וועלכע האָבען פערלאָזען היטלער־דייטשלאַנד, אַז זיי בעמיהען זיך אין זייער „גלות" אויסצודריקען דיער שטאַרקסטען פּראָטעסט געגען די פערהעלטענישען, וועלכע האָבען אָנגעהויבען צו פער-[...]ליכטען אין דעם „קולטור־לאַנד". יעדער עמי-[...]ראַנט טוט דאָס אויף זיין שטייגער, אַ שוישפּילער [...]אין נישט קיין פּאָליטיקער און ער זוכט אויסצו-[...]דריקען זיין פּראָטעסט און ווירקען אויף די ברייטע [...]מאַסען דורך דער ביהנע, דורך זייער אונמיטעל-[...]באַרער קונסט. קורט קאַטש איז איינער פון די, וועלכער האָט פערלאָזען דייטשלאַנד צוליב דעם [...]איצטיגען רעזשים. צעהנדליגער יאָהרען האָט דער [...]אַרטיסט דאָרט געשפּילט, מיטגעריסען די מאַסען, [...]געווירקט, מיטגעהאָלפען צום רוהם, וועלכען דאָס [...]דייטשע טעאַטער האָט געהאַט אויף דער וועלט און [...]ענטוויקלונג אין מיטען זיין בעסטער אַרבייט און עבט [...]ענטוויקלונג האָט ער זיך געזעהען געצוואונגען צו פער-[...]לאָזען דאָס לאַנד. ס׳איז דעריבער פערשטענדליך, [...]אַז דער אינערליכער פּראָטעסט מוז ענטפּלעקט ווע-[...]רען, ער מוז אויפברויזען אין זיין שאַרפסטער [...]פאָרם, און אויב קורט קאַטש האָט אויסגעזוכט צו [...]שפּילען דעם „סערזשאַנט גרישא" איז עס נישט [...]צופאַל, ווייל דאָס שטיק איז טעאַטראַליש פּאָלקאָ-[...]טיש און אויך נישט איבנגאַבצען [...] ווייל דאָרט

קומט צום אויסדרוק דער גרויל פון דער בלוטיגער מלחמה, נאָר קודם־כל דערפאַר, ווייל אין „סער-זשאַנט גרישא" שפּיגעלט זיך בולט אָפּ די דייטשע נשמה, די אכזריות, די גרויסקייטס־מאַניע פון דער קליקע, די, וועלכע קענען אָנוועגדען אַלע געמיינ-קייטען אין נאָמען פון עפּעס אַזעלכעס, וואָס זיי רופען אָן מלוכה־אינטערעסען און אין דער אמת׳ן דאָס אין די בעפרידיגונג פון זייערע אייגענע סאַ-דיסטישע פערלאַנגען.

ס׳שפּיגעלט זיך אָפּ אין „סערזשאַנט גרישא" דערוועלבער כאַראַקטעריסטישער פּראָצעס, וואָס אין היינטיגען דייטשלאַנד, ווען די קליקע רעגירט און בעגעהט כל׳ערליי געמיינהייטען, די מאַסען אַרום זעהען בולט, אַז דאָס זענען שווינדעלייען, האָבען אָבער נישט קיין כוח זיך אַקעגענצושטעלען און גיבען זיך אונטער דער ריקזיכטסלאָזיגקייט און נאָמען פון כלומרשטע געזעצען, וועלכער ווערט אַרויס-געגעבען דורך דער דיקטאַטאָרישער קליקע. דאָס איז געווען די וואונדערבאַרע דיכטערישע איבער-טראַכטיגע פון אַרנאָלד צוויג, אַזוי טיף אַריינצו-דרינגען אין דער „קולטור־עלער" דייטשער נשמה און זי צו דערקענען.

אַלע אָהן אויסנאַהם אין שטיק, פעלדוועבעלס, יעפרייטער, אונטער־אָפיצירען, לייטענאַנטען, קאַפּי-טאַנען, קריגס־ראַטען און אַפילו גענעראַלען, זיי אַלע זענען געגען דעם אויספיהרען די שטראָף אויף דעם אומשולדיגען „סערזשאַנט גרישא", פונ-דעסטוועגען הערט מען נישט קיין הויכען פּראָ-טעסט, קיין איין פּרווו זיך אַקעגענצושטעלען, און ווען לייטענאַנט ווינפריד וויל שוין מאַכען אַ ריזי-קאַלישען שריט און אַרויס׳גנב׳ענען גרישאַן פון טורמע דערלאָזט נישט דערצו דער יעפרייטער זאַכט נישט אין נאָמען פון זיין דינסט־פליכט, ווייל ער גער [...]

אין אויך איינער פון די, וועלכע פערלאַנגט די בעפרייאונג פון גרישא. נאָר אויס מורא פאַר דער קליקע, ער זאָגט דאָרט „איך האָב אויך אַ פרוי און קינדער, זיי וועלען מיך צוטרעטען מיט די פיס, זיי וועלען מיך פערשמייסען אויף טויט, זיי וועלען מיך און מיין פאַמיליע אומברענגען".

אָט געגען „זיי", האָט קורט קאַטש געוואָלט פּראָטעסטירען, אויסשטעלענדיג דעם „סערזשאַנט גרישא", דאָס איז דאָך אַ בולט׳ע שילדערונג פון די היינטיגע אומשטענדען אין דייטשלאַנד. קאַטש האָט טאַקע וועניגער אַכט געלייגט אויף דער איבער-טעריטאָריאַלער טראַנספאָרמאַציע ביזשעוו־פראַפּאַטקין און נאָך וועניגער אויף דעם גרויל פון דער מל-חמה, נאָר מעהר אויף דעם קאָנפליקט בליכאוו־שיפענ-צאָן. אויף די דיאַלאָגען, וואָס זענען אַ פּראָטעסט געגען היינטיגען היטלער־דייטשלאַנד.

סצעניש: ס׳איז קלאָר, אַז אַזאַ ריזענווערק, ווי ס׳איז צוויג׳ס „שטרייט וועגען סערזשאַנט גרישא" קען נישט אידעאַל אינסצעניזירט ווערען, ס׳זענען געגעבען געוואָרען די שטאַרקסטע סצענעס, וואו ס׳איז פערהאַן טעאַטראַלישע אַקציע און די סצע-נעס זענען פערבינדען געוואָרען מיט מאָנאָלאָגען דיאַלאָגען, כדי ס׳זאָל נישט פערלוירען געהען דער פאַדים פון דעם סיפּור־המעשה. דערצו מאַכען די צענדליגער בילדער נאָך שוועריגער די טעאַטראַלישע סטרוקטור פון דער ניעסע און מען מוז זיין אַ גרוי-סער טעאַטער־מומחה און מען מוז האָבען די שולע, וועלכע ס׳האָט קורט קאַטש, אַז ער זאָל זיך דער-מיט אַן עצה געבען. מ׳קען אָבער נישט זאָגען, אַז אין לאָדז איז דאָס צופרידענשטעלענד געלעזט געוואָרען, אין דער קאָנסטרוקציע פון דער ביהנע וועגען געוועזען מאַנכע בלוזען, וועלכע מ׳האָט גע-קענט אויסמיידען.

אַז קורט קאַטש איז אַנ׳אויסערגעוועהנליכער דראַמאַטישער שוישפּילער האָבען מיר שוין גע-וואוסט פון פריהער, מיר האָבען אָבער דערקענט אַלע זיינע גרויסע מעגליכקייטען ערשט דאָ אין לאָדז ביי זיינע ערשטע אויפטריטען. ס׳איז זעל-טען, שוער נישט איינציג, אַז אַ קינסטלער זאָל אין זיך פעראייניגען אַזוי פיל עלעמענטען פון עכטען טאַלענט פּלוס גרויסע קולטור און פּליסער גער אַרבייט. ער שפּילט דעם „סערזשאַנט גרישא"

אַזוי ווי ער וואָלט געשטאַנען אויסער דעם אַלעס וואָס שפּילט זיך אָפּ אויף דער ביהנע, ער דער גוטמוטיגער רוסישער מוזשיק, מיט זיין עהרליכער נשמה אין געוויסען, וואָס מאַכט פון איהם אַ שטי[...] קעל אידיאָט, האָט אַלץ, אַלץ געפאָלגט, וואָס [...] מ׳האָט איהם געהייסען און ווער ס׳האָט איהם גע[...] הייסען, אַפילו ווען מ׳הייסט איהם געהען צו דער טויט־עקזעקוציע פאָלגט ער און אײלט זיך. [...] גרויסע קראַפט פון קינסטלער האָט זיך אַרויס[...] געוויזען אין זיין חוש און פערשטענדניש פאַר [...] שטילסטע און אינטימסטע טענער. (די סצענע בײ[...] שרייבען די צוואה), פּאַר פּאַטאָס (נאָכ׳ן אַרויסטראָ[...] גען דעם טויט־אורטייל), פאַר פריידע און חדוה (די סצענע מיט באַבקאַ) א. אז. וו.

דער רוסישער מוזשיק, וועלכער קען פאַרן טויט זיינע נאָהענסטע נאָר ווישען „געבוט ברויט", פער-שטעהט, אַז ער דאַרף נישט מעהר קעמפען פאַר זיין לעבען, ווייל זיי זענען שטאַרקער און ס׳וועט גאָרנישט העלפען. קאַטש ווייזט אין די סצענעס אַרויס אַזויפיל טאַלאַנט, אַזויפיל הויך־אַרטיסטישע מעלות, אַז ער דערגרייכט די טעאַטער־קונסט צו איהר אויפגאַבע און ציל.

עני ליטאַן אין דער ראָל פון באַבקאַ האָט זיך בעשטעטיגט, אַז זי איז דערוואַקסען צו בע[...] זעצען ערנסטע דראַמאַטישע ראָלען. וואונדערבאַר האָט זי גרישאַן דערצעהלט אין וואַלד די געשיכטע פון איהר גרויס ווערען.

די צוויי גענעראַלען שיפענצאָן און ליכאָוו האָ[...] בען געשפּילט ליפּמאַן און סטרוגאַטש, יעדער אין זיין כאַראַקטער, אָבער ביידע מיט אַזויפיל אויס-דרוק, מיט אַזויפיל עכטקייט און טאָן, מיט אַזוי פיל אונמיטעלבאַרקייט, אַז זיי האָבען פשוט און בעראַשט

מען מוז אויך דערמאָהנען באַזשיק היל[...] בערג, גרודבערג, און לעמבערגער, וועלכער האָ[...] בען נישט ווייניג מיטגעהאָלפען קאַטש׳ן צו ערפי[...] לען זיין אויפגאַבע און צו ברענגען עפּעס ביי[...] אין יודישען טעאַטער אין לאָדז, וועלכעס איז אפשר אונזער איינציגע בעסערע טעאַטער קולטור־פּאָזיציע אין פּוילען.

י. דאַנסין

וואהלען אין דער דאקטוירים-קאמער

(א) ווי מיר דערוויסען זיך זענען אויפן 15 דעצעמבער ה. י. בעשטימט געוואָרען די וואַהלען אינ'ם ראַט פון דער לאָדזשער דאָקטוירים-קאַמער.

פאָרזיצער פון דער קאָמיסיע איז פון אַמט — דער ד"ר טאָמאַשעווסקי.

אויסגעמיטען א ליציטאציע

(א) געשעהען איז עס אין פּעטריקאָוו.

אַז דער דאָרטיגער קאָמאָרניק איז געקומען אַדורכצופיהרען אַ ליציטאַציע ביי דעם פּעריטמען שוסטער מיכאל סטאַנטשיק, האָט ער אָנגעטראָפען אויף אַ צוגעשלאָסענער טיר.

מען האָט די טיר אויפגעבראָכען, און געפינען אין דער וואוינונג סטאַנטשיקן אַ געהאַנגענעם — אַ טויטען...

פאז טאדעאוש... מיצקעוויטש
האט בעשווינדעלט נעבעך די פאננא מאריאננא

(2) מאַריאַנאַ דראָנשדזשינסקאַ (ווסאָקאַ 36) האָט געמעלדען אין דער פּאָליציי, אַז דער חתן איהרער טאַדעאוש מיצקעוויטש (טאַרגאָווע 33) האָט אויסגענאַרט פון איהר, אונטער'ן אויסריידן, אַז ער וועט מיט איהר חתונה האָבען 600 זלאָטעס, און — איננגר... ער ווייזט זיך מעהר נישט.

האָט איהם פּאָליציי געזוכט און געוואוסט אַזוי לאַנג ביז וואַנען זי האָט איהם געפינען, און ער וועט צוגעצויגען צו גערעכטליכער פעראַנטוואָרטליכקייט פאַר שווינדעל...

אַ רחמנות נעבעך: זי האָט געוואָלט און גע-וואָלט זיין די פאַני מיצקעוויטשאָוואַ!

מ'גנב'עט שרייב-מאשינען...

(2) ווער, אַ שטיגער, קען עס אויך זיכער זאָגען, אַז דאָ האַנדעלט זיך בלויז וועגען קולטור און ציוויליזאַציע?...

אַ פאַקט איז אָבער, אַז מען האָט לעצטענס אָנגעהויבען שטאַרק צו גנבענען שרייב-מאַשינען.

אַזוי האָט מען נעכטען בלויז אַרויסגע-גנבעט 2 שרייב-מאַשינען: איינע אין אינוואַלידען-פאַראיין (אויף גדאַנסקאַ 33), און די צווייטע — אין לאָדזשער פוסבאַל-שפּילער פאַרבאַנד (פּעטריקאָווער 15),

פּאָליציי טוט ס'איהריגע — זוכט די גנבים.

יודישע פרוי אונטער די רעדער פון א דראזשקע

אויף ראָג פּיעטריקאָווער און נאַוואָדזקע האָט אַ דראָשקע (נומער 476) איבערגעפאָהרען די 48-יעהריגע פרוי חנה דאַווי-דאָוויטש (פון זאַוואַדזקאַ 27).

אין אַ שווערען צושטאַנד האָט מען זי אָפּגע-פיהרט אין שפּיטאַל „שוו, יוזעפאַ".

פּאָליציי האָט דעם דראָשקאַזש פאַרהאַפטען.

א חודש ארעסט
פאר'ן נישט אויסצאהלען שכירות א דינסטמיידעל

(א) איינער נפתלי יאַקובאָוויטש, אַלעיאַ 1 מאַי 11, וועלכען זיין דינסטמיידעל האָט פעדמסרט, אַז ער צאָהלט איהר נישט אויס קיין שכירות האָט בעקומען פון סטאַראָסטע-געריכט אַ פסק-דין — אַ חודש אומבעדינגטען אַרעסט.

פון האנדווערקער עקספאזיטור

כדי גענוי ארומצורעדען וועגען דער אר-בייט פון די יודישע ראטמענער אין דער האנד-ווערקער-קאמער אין לאדז, רופט די האנדווערקער-עקספאזיטור אין לאדז אויף היינט, מיטוואך א פערזאמלונג פון די צעך-פרעזידיומס, וועלכע קומט פאר אין לאקאל פון בעקער-צעך, פיל-סודסקיעגא 57.

הלאנג-קינא
„MIRAŻ"
11 ליסטאפאד (קאנסטאנט.) 16
היינט פרעמיערע!
פרעכטיגע סענסאציאנעלע זיטען-דראמע
פון פאריזער שמאשען א. ג.
„אויף דער גאס"
אין די הויפט-ראלען:
Włodz. Sokołow
i Mandeline Ozeray
אויסערן=פראגראם:
קלאנג-צוגאבע פון פאראמאנט
PAT און
פרייזען פון די פלעצער 54 און 85 גר.

טעאטער „פילהארמאניע" נארוטאוויטש-גאס 20
טעל. 213-84
לעצטע גאסטשפילן פון בעריהמטען קליינקונסט-טעאטער
די יודישע באנדע
מארגען, דאנערשטאג, 9 אוונט 25-טע יובל-פארשטעלונג
גאנצער פארטער 1 זל. פאזיטיוו צום לעצטן מאל!
זאל לעבען עמך!!!
מיט פערשידענע יובל-אטראקציעס!
היינט, מיטוואך, שפילט די „באנדע" אין טאמאשאוו.
ס'ווערען געמאכט גרויסע צוגרייטונגען אויף זונטאג, ד. 25-טען ד. ח. צו דער לעצטער געזעגנונגס-פארשטעלונג פון דער „יודישער באנדע".

פאר'ן שלאגען א פאליציאנט
די „קאכאנקע", וואס נעהמט זיך אן פאר איהר פראנעק'ן

(2) דעם 30 סעפּטעמבער ה. י. האָט דער פּאָ-ליציאַנט זאַקושעווסקי פון דעם פּאָליציי-פּאָסטען אין אַלעקסאַנדער פערהאַלטען אויף איינעם פון די אַ-לעקסאַנדער גאַסען דעם בעקאַנטען סקאַנדאַליסט פראַנצישעק גראָס (בעקאַנט אונטערן נאָמען „פּאָס-טראַה אַלעקסאַנדראָווא")

בעת דער פּאָליציאַנט האָט איהם געהאַלטען אין פיהרען צום קאָמיסאַריאַט איז איהם פּלוצים בע-פאַלען גראָס'ס געליבטע, די לאָדזשע'ן, אַנאַלאַניאַ וואַטאַר, מיט אַ געשריי און מיט אַ געוואַלד: „אָדדאַי מי קאָכאַנקאַ!"

עס איז געווען אַ שווער שטיקעל אַרבייט ביז מען האָט זי „געראָפען צו אָרדענונג", און מיט דער הילף פון נאָך פּאָליציאַנטען אויך זי מיטגענומען אין קאָמיסאַריאַט אַריין.

נעכטען איז זי געשטעלט געוואָרען אין היגען געריכט פאַר'ן בעפאַלען און שלאָגען, אַ פּאָליציאַנט און זי האָט בעקומען אַ פסק דין — 6 חדשים טור-מע.

ווירטשאפטליכער א"י-אינסטיטוט
ווערט געשאפען ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע

אויף מאָנטאָג אָוועגד האָט די היגע ציוניסטי-שע אָרגאַניזאַציע צוזאַמענגערופען אַ קאָנפערענץ פון ציוניסטישע עסקנים און אויטאָריטעטע באַ-מענער-ספּעציאַליסטען מיטן צוועק צו אָרגאַניזירען אין לאָדז אַן אָפּטיילונג פונ'ם ווירטשאַפטליכען ארץ ישראל-אינסטיטוט, וואָס איז געשאַפען געוואָרען לעצ-טענס אין וואַרשאָ.

די פערזאַמלונג איז פאָרגעקומען אונטער'ן פאָר-זיץ פון דעם. ד"ר ראָזענבלאַט און ביי דער בעטייליגונג פונ'ם דעלעגירטען פון א"י-אינסטיטוט אין וואַרשאָ און מיטגליד פון ציוניסטישען צ.ק. ה' מנחם קירשענבוים.

ה' קירשענבוים רעפערירט אויספיהרליך וועגען די אויפגאַבען פון אינסטיטוט וועלכע בעשטעהען הויפטזעכליך אין צוגרייטען די עולים און צופּאַסען זיי פאַכמעניש און גייסטיג צו די בעדינגונגען אין ארץ-ישראל, שאַפען אַ אינפאָרמאַציע-ביוראָ פאַר אַלע ווירטשאַפטליכע פראַגען פון ארץ-ישראל. איבער-קאָמירען די ברייטע יודישע עפענטליכקייט וועגען די אַלע פראַגען דורך סיסטעמאַטישע ארץ-ישראל בולעטינס.

נאָכן רעפעראַט קומט פאָר אַ מיינונגס-אויס-טויש וועגען די אַלע בעריהרטע פראַגען. עס זאָגען זיך אַרויס: דעם. ד"ר ראָזענבלאַט. אינזש. פראַש-קער, אינזש. חריקין, ליטווין, הערשקאָוויטש, ר' האָפּ-מאַן, מגר. בראַנערמאַן.. לובלינסקי. מ. לימאַן א.אַ.

דערויף ווערט געוועהלט אַן אָרגאַניזיר-קאָמי-טעט פון די פאָלגענדע ה"ה: אינזש. פראַשקער, אינזש. באַרנשטיין, אַרכיטעקט מ. פיין, אינזש. חריקין, אינזש. טריסטער, מגר. ראָגאָזשינסקי, מגר. בראָווערמאַן, אליעזר שיין, סקודאַ, עס וועט בעשלאָ-סען באַלד צוזוטרעטען צו דער גרינדונג פונ'ם א"י-אינסטיטוט.

פעראייניגט אלע יודישע אהנ-פראצענטיגע הלוואות-קאסעס

פאָריגען דאָנערשטאַג איז אין לאָקאַל פון דער קהלה אונטערן פאָרזיץ פונם פרעזעס פונם קהלה-ראַט, ה' ליבערמאַן, פאָרגעקומען אַ קאָנפע-רענץ פון די פאָרשטעהער פון די היגע גמילת-חסדים-קאַסעס מיט דער בעטייליגונג פונם פערטרע-טער פונם „דזשאָינט", ה' טאַראַשטשאַנסקי. אין דער קאָנפערענץ האָבען זיך בעטייליגט פאָרשטעה-ער פון 18 אָהנפּראָצענטיגע גמילת חסדים קאַסעס.

ה' טאַראַשטשאַנסקי האָט רעפערירט דעם פּראָיעקט וועגען אַ פעראייניגונג פון אַלע אָהנ-פּראָצענטיגע קאַסעס און האָט אָנגעוויזען אויף די וויכטיגע מעלות, וועלכע אַזאַ פעראייניגונג וועט האָבען פאַר איהרע מיטגלידער. כאַראַקטעריסטיש פאַר די פעראייניגונג איז די פולשטענדיגע אויטאָ-נאָמיע, ביי וועלכער די קאַסעס וועלען ווייטער בלייבען.

נאָך אַ אויספיהרליכע דיסקוסיע איז בעשלאָ-סען געוואָרען צו שאַפען אַזאַ פעראייניגונג. צו דעם צוועק איז אויסגעוועהלט געוואָרען אַ צייט-ווייליגער קאָמיטעט, וועלכער זאָל אָנפיהרען די אָרגאַניזאַציע-ענינים פון דער פעראייניגונג. אין קאָמיטעט זענען געוועהלט געוואָרען: אינזש גרשון פראַשקער אַלס פאָרזיצער און די ה"ה ראַטמאַן פּיאָטר כאַרי, מאַזור, ווייסבערג, סאַבאַצקי, דולאַ און ראָזענבלום.

פאליטישער פראצעס

(2) נעכטען האָבען די 2 בעשולדיגטע אין פיהרען אַ קאָמוניסטישע טעטיגקייט — דער 20-יעהריגער אברהם משה אייזנער און דער 20-יעה-ריגער חיים זיטמאַן בעקומען אורטיילען פון גע-ריכט — דער ערשטער: 2 יאָהר טורמע, און דער צווייטער: 3 יאָהר.

נאך פיער שותפים
פון פלארטשאקס מערדער זענען ארעסטירט

(2) אין שייכות מיט'ן דערמאָרדען דעם בעקער-גזלן זיגמונט פלאָרטשאַק, אויף קאָמיענאַ 20, איז כידוע אַרעסטירט געוואָרען דער הויפּט-שולדיגער איגם מאָרד יוזעף גזשעלאַק.

בעת דער ווייטערדיגער אויספאָרשונג זענען אַרעסטירט געוואָרען גזשעלאַקס 4 שותפים צו דעם פאַרברעכען: סטעפאַן סאַלייסקי (פּאָמאָרסקאַ 53), גערהאַרדט מיכאַלאַק (פּאָמאָרסקאַ 53), וולאַדיס-לאַוו דודעק (קאַמיענאַ 21) און גענאַוועפאַ סאַ-כורסקאַ (קאַמיענאַ 21), צוליב וועלכער עס האָט זיך דאָס געמאַכט די גאַנצע געשיכטע...

אורקע נאכאלניק'ס פארלעזונג היינט אין „פילהארמאניע"

היינט מיטוואָך, דעם 21 ד. ח. וועט אין זאַל „פילהאַרמאָניע" האַלטען אַ פאָרלעזונג דער בעקאַנטער אורקע נאַכאַלניק א. ד. ט. „אונטערשטע און אויבערשטע שיכטען", ווי אויך אייגענע רעצי-טאַציעס פון זיינע ווערק. די פאָרלעזונג וועט פאָרקומען אין דער יודישער שפּראַך.

רעסטאראן-דאנסינג
„TABARIN"
20 נארוטאוויטש-גאס 20
ערעפנונג פון ווינטער-סעזאן
אין נייס-רעסטאַנריטען בלויען זאל.
אטראקציעס איבער אטראקציעס!!
צום ערשטען מאל אין לאדז 12 ערשטקלאסיגע Music-Hall סענסאציעס!
מיט דעם וועלט-בעריהמטען זשאָנגלער
ADANOS אין דער שפיץ.
ניי-אנגאזשירטער דזשעז-ארקעסטער
The 7 Weinroth-Band
„FIVE" יעדען טאג פון 5 ביז 8
אוועגד-פראגראם פון 10 ביז פריה.
ערשטקלאסיגע קיך! —::— ביליגע פרייזען!

Dr.
Wołkowyski
האט זיך איבערגעצויגען אויף
ציגעל-גאס 11, טעל. 238-02
נעהמט אן אין הויט- און וועגערישע קראנקהייטען, מענער-שוואכע
נעהמט אן פון 8—12 בייטאג און פון 4—9 אוונט.

GABINET KOSMETYCZNY
I. NAMIOTOWEJ
ul. Narutowicza 11 front, I piętro
przyjm.: 10-3 i 5-8.
Masaż twarzy, maquillage,
trwałe przyciemnianie
brwi i rzęs, usuwanie
brodawek oraz zbędnego
owłosienia.
Porady bezpłatne.
Ceny przystępne.

גוט מארגען!
וואס איז ס'געלויף?...

זאָגט אַ ייד:

— שוין ווידער אַ נייע מעשה. אַ נייער אויפטו. אַ נייע דערפינדונג — טאָרפעדאָ-צוגען! מ'זעצט זיך אויף אַזאַ מין „מזיק", וואָס לויפט ווי שדים וואָלטען איהם געיאָגט, און אַנשטאָט דריטהאַלבען שעה פליהט ער קיין וואַרשאָ אין אַ שעה מיט אַכט-און-צוואַנציג מינוט.

אַ וואַזשנע ערפינדונג! וואָס, למשל, וועלען מיר, יודען, האָבען דערפון? מיר האָבען קיין צייט נישט צו פאָהרען דריטהאַלבע שעה? מיר האָבען בעסערע געשעפטען? אַז מ'קויפט שוין אַ בילעט טאָ פאַרוואָס זאָלען מיר זיך נישט אָנפאָהרען פאַרן געלד!... אין וואַגאָן טרעפט מען זיך מיט יודען, און יודען האָבען ליב צו שמועסען, און גערע שמועס, אַז אין אַנדערטהאַלבען שעה ביזטו אין וואַרשאָ... גערע שמועס, אַז דו פליהסט, אַז ס'פליהען פינקען פאַר די אויגען!

פאָהרט מען אויף אַ געוועהנליכען צוג, האָט מען סטאַציעס, אויף יעדער סטאַציע קומען אַנדערע יודען, בעקענט מען זיך. כאַפּט מען אַ שמועס.

— וואָס הערט זיך אין אייער שטעטעל?

— ווי געהען ביי אייך די געשעפטען?

יעדער ייד דערציילט אַן אַנדערע מעשה, מ'הערט גרויסען פון די שטעטלעך — ס'איז הימלער בעה!

קומען צו יודען, כאַפּט מען אויך אַ מנחה אָדער אַ מעריב בציבור — ס'איז גאָר עפּעס אַנדערש.

דאָס איז אַלץ, אַז מ'פאָהרט מיט אַ געוועהנ-ליכען צוג. אָבער אַנדערש איז מיטן נייעם טאָרפע-דאָ-צוג, אַז איהר פאָהרט נישט, נאָר איהר פליהט וואָס איז ס'געלויף, וואָס? וואָס האָבען זיי קיין צייט נישט? די געשעפטען וועלען די אַנטלויפען?

וואַזשנע ערפינדונגען, וואַזשנע אויפטועכצען. וואָלט עס עמיצער ערפינדען אַ נייעס, אַז אַזאַ ייד ווי איך, זאָל קענען כאַפּען אַ גמלות-חסד אויף שבת. באַ — אַלץ נאַרישקייטען!

אב—נעס.

פון „וויזא"
היינט „א גלעזעל טיי" מיט א רעפעראט

היינט, מיטוואָך, 9 אוו. וועט אין אייגענעם לאָקאַל (שיענקיעוויטשאַ 26) געגעבען ווערען אַ „גלעזעל טיי" פערבונדען מיט אַ רעפעראַט פון אדוו. שמואל ראַבינאָוויטש וועגען העפליכקייט.

היינט — „סערזשאנט גרישא" מיט קורט קאטש

היינט ווערט ווייטער געשפּילט אין „ראָזע-מאַיטאָשטשי"-טעאַטער אַרנאָלד צווייגס רעפּער-טואַר „סערזשאַנט גרישאַ", אין וועלכער קורט קאַטש שפּילט די טיטול-ראָלע מיט אַ אויסערגע-וועהנליכען ערפאָלג.

מאָרגען ווערט געשפּילט די בעסטע פּיעסע „אַ דאַנק פון קינדער" צו ביליגע פּרייזען.

פון פוילישען טעאטער

היינט ווערט אין שטאָטישען פוילישען טע-אַטער געשפּילט שילערס „אינטריגע און ליבע".

DR.
L. Czarnożył
וואוינט יעצט אויף
פיעטריקאווער 62 טעל. 224-94
און נעהמט אן פון 9.30 ביז 10.30 פארמיטאג
און פון 4—6 נאכמ.
ספעצ. האריז-קראנקהייטען

DR. MED.
H. Różaner
הויט, וועגערישע און מענער=שוואכע קראנקהייטען
NARUTOWICZA 9, tel.8-98.
נעמט אן פון 8—10 און פון 5—8 אוו.

בערזע אפעראציעס...

(ענדע פון 5־טע זייט)

אַבּיסעל, אפשר דאַך. — זאָגט דער צווייטער אין אַ רעזיגנירטען טאָן.

די לופט איז הייס, דושנע, געשפּאַנט. דער עולם וואַרט אויף „עפּעס". מען וויל, אז דער „עפּעס" זאל וואָס גיכער קומען, ווייל נאָך אַביסעל, נאָך אַ פאַר שעה — מען קען דאָך משוגע ווערן!... אזוי פיל געלד בעגראָבען, און פאַרוואָס!?.. דער „פאַרוואָס" הרג׳עט דעם עולם.

— 4. —

...און ערגיץ, אויסער דער בערזע, אין אַ פער מאַכטען צימער, שטעהט די מאַשין און אַרבּייט, די אַרבּייט פרעציז, גענוי, אזוי ווי מען האָט זי אנגעשטעלט. די מאַשין — דאָס זענען איניגע קעפּ. מוחות פון שפּעקולאַנטען, מיט איינפלוסען, מיט איינפאַלען און מיט גבורה.

די גאַנצע בעסטע אין זייער אַרבּייט. זיי האָבען עס צוגעגרייט דאָס פאַלען פון אַלע פּאַפּירען, די מהומה, אין וועלכער מענשען ווילען וואָס שנעלער פערקויפען ז״יע״ע פּאַרטפּעלען — מיט פיל שאָדען און זיי האָבען עס געזען, אז עס זאל זיך אויסקשטעלען אַ געוויסע בעקאַנטע אינסטיטוציע אוג אויפקויפען פיר די דאָזיגע אומגליקליכע מענשען, בעבען, זייערע אַקציעס און פּאַפּירען. און זיי האָבען געזאָרגט, אז די סיטואַציע זאל זיך ווייזען אַלס אַ האָפנונגסלאָזע און דער עולם זאל זיך שרעקען און אויסבייטלען זיך פון אַלע פּאַפּירען, און איצט זיצען זיי, נעהמען אָן בעריכטען פון ספּעציעלע מענשען וועגען דער לאַגע אויף דער בערזע. וויפיל ווער ס׳האָט שוין אויספערקויפט און

קאָנטראָלירען, צי די דאָ־מאָהנטע אינסטיטוציע — מיט וועלכער, פערשטעהט זיך, זיי פיהרען אַן אין קאָנביטמא — האָט שוין גענוג פּאַפּירען איינגעהאַנדעלט. און ווען זיי קומען צום בעשלוס, אז — גענוג, פערהאַמעווען זיי זייער אָנגעדריהטע טייוועל־מאַשין — און עס קומט אַרויס: האָסע!...

„אַ געוואַלדיגע האָסע אויף פּאַפּירען!" „געשטיגען מיט 400 פּראָצענט!" — אזוי מעלדען צומאָרגענס די צייטונגען. דער עולם גאַפט? אזוי?! ווי אזוי? פאַרוואָס?

דער עולם ווייסט נישט, אז אזוי האָט געוואָלט יענע „מאַשין" פון עטליכע מענשליכע מוחות, יענע בערזען־מעקלערס, וואָס האָבען גוט געדינט צו זייערע קעשענעס, באַדיי אויפ׳ן חשבון פון פרעמדע לעבענס... און אז זיי האָבען געוואָלט, האָט אזוי געמוזט געשעהען!

און אז פונדאַנען בעהמט זיך די בעכטיגע בעסטע און פון דאַנען שטאַמט די הייבטיגע האָסע.

עס זענען נאָך נישט פערהאַן קיין אָפיציעלע לאַבּאָראַטאָריעס פאַר געלד־שווינדלערייען, וואו אַז מ׳וועט געבען אַ קוועטש ביי אַ קנעפּעל, וועט פון איין קאַסע דאָס געלד פערשווינדען און זיך בעווייזען אין מיין קאַסע... דערווייל געשעהען בלויז לעגאַלע שווינדלערייען און שוויבעריייען, וועלכע רופען זיך: בערזע־אַפּעראַציעס...

אזא מין „בערזע־אָפּעראַציע" בעגלייט „באַר" מיט איביגע מענשליכע דראַמען און טראַגעדיעס, אין צוזשטאַנד־געקומען פאַריגע וואָך אין וואַרשא און זיך אָפּגערופען מיט אזא הילכיגען עכאָ אין גאַנצען לאַנד און אין גאַנצען אויסלאַנד...

פון דער לאָדזער בערזע

באַנק פּאָלסקי — — — —	92.00
3 פּראָצענטיגע בוּדאָווּלאַנע —	44.50
4 „ דאָלאַרוּבקאַ —	52.75
7 „ סטאַבּיליזאַציע (אמ.)	65.50
5 „ וואַרשאַווער פּ.-ב. 1934	58.00
5 „ לאָדזער „ „	51.00
ענגלישער פונט — — —	26.41
דאָלאַר אָפּיצ. 5.30 נישט אָפּיצ. —	5.27
גאָלד־דאָלאַר — — — —	8.92
גאָלד־רובל — — — —	4.60
דייטשער מאַרק — — —	1.88

ראַדיאָ־פּראָגראַם

מיטוואָך, ד. 21 נאָוועמבער 1934

6,45 פריהמאָרגען־אַנדאַכט, 6,48 פּליטען, 6,52 גימנאַסטיק, 7,07 פּליטען, 7,15 מאָרגען־ידיעות, 7,25 פּליטען, 7,50 רעקלאַמע־קאָנצערט, 11,57 צייט־סיגנאַל, 12,03 ידיעות, 12,05 פּרעסע 12,10 קאָנצערט, 1 ידיעות, 1,05 פּליטען, 3,30 עקספּאָרט, 3,35 בערזע, 4 קאָנצערט, 5 לידער, 5,25 שמועס פאַר פרויען, 5,35 פּליטען, 5,50 ספּאָרט ראַסגעבער, 6 פּליטען, 6,10 רעפּערטואַר פון די טעאַטערען, 6,15 קאָנצערט, 6,45 רעפּאָרטאַזש, 7 קאָנצערט, 7,20 אַקטועלער שמועס, 7,30 קאָנצערט, 7,50 ספּאָרט, 8 מוזיק, 8,45 אָוונט־ידיעות, 9 שאָפּען־קאָנצערט, 9,30 פּליטען, 9,40 געזאַנג, 10 רעקלאַמע־קאָנצערט, 10,15 מוזיק, 11 ידיעות, קאָמוניקאַטען, 11,05 טאַנץ־מוזיק.

Dr. REICHER
פּאָלודניאָווא 28, טעל. 201-93
ספּעציאַליסט
פאַר מענער־שוועכע־בעהאַנדלונג, סעקסועלע בעראַטונגען און פּסיכאָ־אַנאַליזען
נעהמט אָן פון 8—11 און פון 5—8 אָווענד

Dr. H. Rakowski
אינערליכע קראַנקהייטען
צוריקגעקעהרט
האָט זיך איבערגעצויגען פון זאַוואַדזקאַ 8 אויף טראַנגוטאַ 5, טעל. 137-34

Dr. Z. Henrykowski
ספּעציאַל־אַרצט פאַר וועגערישע הויט־קראַנקהייטען און מענער־שוועכע
האָט זיך איבערגעצויגען אויף פּיעטריקאָווער 86
טעל. 143-63
נעהמט אָן פון 8—11 און פון 6—9 אָוונט.
פאַר פרויען אַ ספּעציעלער וואַרטע זאַל.
פאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצע־פּרייזען.

כשר
צוליב דער ביליגקייט פון די פּראָדוקטען, האָבען מיר בעשלאָסען צו פערקלענערן די פּרייזען פון 21 ליסטאָפּאַד 1934 פון אונזערע בעקאַנטע געשמאַקע מיטאָגען.
„Bar Rogożyka" Legjonów 11.
מיטאָגען פון 4 שפּייזען 60 גר., פון 5 שפּייזען 80 גר., מיט געפליגעל 1 גילדען, 50 גר.
פּאָרציעס די פרייזען פון בופעט זענען פערקלענערט מיט 20 פּראָצ. די קוך ווערט געפירט פון ערשטקל. פאַך־קרעפטען. מיט אכטונג אינהאַבער פון Bar Rogożyka
כשר

קראָנג־קינא
CAPITOL
זאַוואַדזקאַ 16
קאָנקורענצלאָז איז „CAPITOL" אין צוקלייבען פילמען פון הויכער קלאַס! אונזערע פילמען זענען אויסגעקליבענע! אָריגינעלער אינהאַלט! אימפּאָנירענדער אַנסאַמבל! קירצליך וועלען זיך בעווייזען אויף אונזער עקראַן:
„פּאָרשטאָדט" מיט Wallac Beery, Fay Wray, Jackie Cooper
די פירשטין און משך פון 30 טעג
Imperatorowa
מיט Marlena Dietrich רעזשי: Sternberg
אַזעלכע ערשטקלאַסיגע פילמען וועלן מיר דעמאָנסטרירען!

Hilde Handzel
ספּעציעלע ווינער הייל־גימנאַסטיק פאַר פערקרימונגען פון רוקען־ביין, שלעכט האַלטען זיך פון קינדער.
Sienkiewicza 20, tel. 141-41

Dr. Jakób Handzel
ספּעציאַליסט אין אָרטאָפּעדיע (קראַנקהייטען פון ביינער און געלענקען. אַרטרעטיזם)
Sienkiewicza 20, tel. 141-41
נעמט אָן פון 4—6 נאָכמ.

ביזשוטעריע גאָלד, זילבער און לאָמבאַרד־קוויטעס
קויף איך און צאָהל די העכסטע פּרייזען
Zakład Zegarmistrzowsko-Jubilerski
J. SOŁOWIEJCZYK, Piotrkowska 54
ווערקשטעל אויפ׳ן אָרט.

Dr. HELLER
ספּעצ. פאַר הויט און ווענערישע קראַנקהייטען און מענער־שוועכע
טראַוגוטאַ 8, טעל. 179-89
נעמט אָן פון 8—11 און פון 4—8 אָוונט, זונטאָג פון 11—2 מיטאָג.
פאַר פרויען אַ ספּעציעלער וואַרטע־זאַל.
אונבעמיטעלטע — לעטשניצע־פּרייזן

קליינע אַנאַנסען
1 זלאָטי
אַנאַנאַס ביז 15 ווערטער

פרייע פּאָסטענס
ס׳ווערט געזוכט אַ קוואַליפיצירטער שפּולער (רין), נישט קיין קוואַליפיצירטע זאָל זיך נישט מעלדען. ווסכאָדניאַ 56, וואָלינונג 48.
5027

אַ קעטלערין צו שטרימף צו אַ דיקע מאַשין קען זיך מעלדען קילינסקיעגאָ 21 וו. 17.

פערשידענעס
קליינע שלאָסערײ־גאַפּראַוועקס און שווייסונגען ביליג ביי רעדער, קאָנסטאַנטינער 11/13, רוג זאַכאָדניאַ.

צו די ה״ה גנבים! שבת ביינאַכט האָט מען פון מיין וואָלינונג זאַוואַדזקאַ 18 אַרויסגעגנב׳עט בעטגעוואַנד און פערש. מלבושים. די ה״ה גנבים אָדער פּאַסערס ווערען געבעטען מיר צו וויסען צו געבען, ווייל איך וויל צאָהלען די העכסטע פּרייזען, כדי אָבצונעהמען דאָס בעטגעוואַנד. דיסקרעציע געזיכערט. צו וויסען צו טון אויף אויביגען אַדרעס.

Primeros

צו פערקויפען קעטעל = מאַשינען 14־ער, 16־ער און 22־ער, אויך אַ אבערלאַק. פּאָמאָרסקאַ 12, אין פּאַפּיר־געשעפט.
5029

Lekcje hebrajskiego i angielskiego. Postępy gwarantowane. Ceny przystępne. Narutowicza 11 m. 4, front. Zgłoszenia 5–6 popoł.

Dr. med. Niewiażski
ספּעציאַליסט פאַר סיפיליס, טריפּער און הויט־קראַנקהייטען. בעהאַנדלונג פון מענער־שוועכע
אַנדזשעיאַ 5, טעל. 159-40
צוריקגעקעהרט
נעהמט אָן פון 8—11 און פון 5—9 אָוו. זונטאָג און יום־טוב פון 9—1 פאַרמיטאָג. בעזונדערער וואַרטע - זאַל פאַר פרויען.

Dr. med. Józef Imich
צוריקגעקעהרט
ספּעציאַל־אַרצט פאַר האַלז, נאָז און אויערען־קראַנקהייטען
אָרדינאַטאָר פון לאָרינגאָלאָגישען אָפּטיילונג אין פּרעז. מאַטשוצקים שפּיטאָל
מאָניושקי 1, טעל. 209-97
נעמט אָן פון 5—7 אָוונט.

Dr. med. N. Kajzer
ספּעצ. פאַר אינערליכע און קינדער־קראַנקהייטען וואוינט יעצט אויף
בזשעזשינער 24 (רוג מלינאַרסקאַ)
נעמט אָן פון 10—12 און פון 4—7 נ״מ
לעטשניצע־פּרייזען.

Dr. S. Kantor
ספּעציאַליסט פאַר הויט און וועגערישע קראַנקהייטען (סיפיליס און טריפּער), הייל מענער = שוועכע
פּיעטריקאָווער 90 טעל. 129-45
נעמט אָן פון 8—2 נאָכמ. און פון 4—9 אָוו., זונטאָג און יום־טוב פון 8—2 נאָכמ.
פאַר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע־פּרייזען.

לעטשניצע
פאַר וועגעריש קראַנקע
פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען
לאָדז, זאַוואַדזקאַ 1
טעל. 122-73
טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אָוונד.
וועגעריש־קראַנקע, מענער־שוועכע און הויט־קראַנקהייטען
אַנאַליזען פון בלוט און אורין
די פערהיטונגס־סטאַציע
איז טעטיג אַ גאַנצען מעת לעת
פאַר פרויען אַ ספּעציעלער וואַרטע־זאַל
אַ בעראַטונג 3 זל.

Lekarz-Dentysta
F. Lubicz-Karczmar
האָט זיך איבערגעצויגען אויף קילינסקיעגאָ 30, טעל. 216-48.
נעמט אָן פון 9—12 און פון 3—6 נאָכמ.

Dr. med.
S. LIEBESKIND
Akuszer-Ginekolog
przeprowadził się na ul.
Andrzeja 2, tel. 216-66
przyjmuje od 4–6.

Dr. L. FALK
ספּעצ. אַרצט פאַר הויט־ און וועגערישע קראַנקהייטען
Nawrot 7, tel. 128-07.
עמפּפאַנגט פון 10—12 און פון 5—7 נ״מ

Dr. med.
Z. DATYNER
אוראָלאָג
ספּעצ. פאַר נירען, בלאָז און אורין־קראַנקהייטען
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95
נעהמט אָן פון 2—3 און פון 6—8 אָוו.

ברוך־קראַנקע!!!
ערשטע און איינציגע אָרטאָפּעדישע הייל־אַנשטאַלט אין לאָדז, פון דעם איז גאַנץ פּויל׳ן בעריהמטען ספּעציאַליסט אָרטאָפּעד דיר. י. ראַפּאָפּאָרט, וועלכער עקזיסטירט 30 יאָהר און איז געוואָרען אָנערקענט פון פיל בּאַוואוסטע פּראָפעסאָרען.

J. Rapaport
ברוך־לײדענדע! ספּעציעלע אָרטאָפּעדישע גומי־הייל־בענדאַזשען פון מיין אָרטאָפּעד. הייל־אַנשטאַלט בעזייטיגען אָהן שום אָפּעראַציע, ראַדיקאַל שנעל און זיכער מיט דעם גרעסטען ערפאָלג, די שווערסטע, נעפערלעכסטע און פערעלטערטסטע לײדענדע ברוכען בײַ מענער, פרויען און קינדער. — ספּעציעלע אָרטאָפּעד. הייל־באַנדאַזשען פאַר צוריקגעקומענע ברוכען נאָך אָפּעראַציעס, ווי אויך ספּעציעלע אינדיווידועלע צוגעפּאַסטע אָרטאָפּעד. בויך־באַנדאַזשען געגען אַראָפּלאָזען זיך פון מאָגען און קישקעס.

פאַר קאַליקעס, הויקערס און אַלערלײ פעהלער פון גוף!
אין מיין אָרטאָפּעד. הייל־אַנשטאַלט ווערען אויסגעפּערטיגט די הייל־בעסטע און פון פיל פּראָפעסאָרען אָנערקענטע מאָדערנע סיסטעמע, אָרטאָפּעד. הייל־גאָרסעטען פאַר פערקרימונגען פון רוקען־ביין (Skrzywienie Kręgosłupa), ביין־שווינדזוכט, ליימונגען, פערקרימטע פיס בײַ קינדער און ערוואַקסענע קינסטליכע הענד (פּראָטעזען) און פיס, ווי אויך די פּראַקטישע אָרטאָפּעדישע אַפּאַראַטען פאַר שטערצליכע פּלאַטפיס לויט גיפּס־מאָדעל.
אַכטונג! אַלע קראַנקע אין מיין אָרטאָפּעד. הייל־אַנשטאַלט, ווערען נאָר פון מיר פּערזענליך בעהאַנדעלט.
30 יעהריגע פּראַקטיק, פולע גאַראַנטיע!
ערמעסיגטע פּרייזען! עמפּפאַנגט טעגליך פון 9 פריה ביז 7 אָוו.
עס ווערען אויך אָנגענומען מיטגלידער פון אובעזפּ. ספּאָל. (קאַסאַ־כאָריך).
ערשטע און איינציגע אָרטאָפּעדישע הייל־אַנשטאַלט אין לאָדז
Spec. Dyr. J. RAPAPORT, Ortoped.
פון לעמבערג
Łódź, Wólczańska 10, front, parter, tel. 221-77.

הערצליכען דאַנק

דעם בעריהמטען ספּעציאַליסט־אָרטאָפּעד ה׳ דיר. י. ראַפּאַפּאָרט, אין לאָדז, וואָלטשאַנסקאַ 10, דריק איך היערמיט אויס מיין הערצליכען דאַנק און ערקלער עפענטליך, דאָס זיין מיר צוגעפּאַסטער אָרטאָפּעד. הייל־באַנדאַזש האָט מיר ווירקליך אָהן אָפּעראַציע מיין פערעלטערטען זעהר ליידענדען ברוך וואונדערבאַר געהאָלפען איבער אַ״ י יינע ערוואַרטונגען. איך בלייב איהם דערפאַר אייביג דאַנקבאַר, און מפּפּעהל היערמיט אַלע ברוך־ליידענדע. וושעשיען 1934. א. זאַיאַנץ, לאָדז, נאָוואָמיעסקאַ 4

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.